

# Наше Слово

PIK LXVI № 34 (3341) ВАРШАВА, 22 СЕРПНЯ 2021 РОКУ  
ЦІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY  
Інтернет-версія газети [www.nasze-slowo.pl](http://www.nasze-slowo.pl) ISSN 0027-8254



## Слава Україні!

У понад тисячолітній історії українського народу тридцять останніх років – це надзвичайний час. Це Незалежна Вільна Українська Держава.

Ця держава була мрією багатьох поколінь. За неї вмирали і для неї працювали найкращі наші предки. Пригадую собі розмови з моїм батьком про діда, якого вбили «совети» в 1941 році. За Україну! А ми, малі, слухали і думали, що воно таке, за що мій батько виростав без тата? За що вигнали дідів та батьків «з дому» та депортували над Балтійське море, наказали встидатися всього, що українське, та не признаватися, хто ми? І чому ці депортовані прості люди були непослушні владі? Якось це омріяна, казкова країна, за яку гинули і для якої так багато страждало. Десь там, далеко, і тут, зовсім близько, в наших хатах. Я переконаний, що в багатьох українських родинах велися саме такі розмови і появлялися саме такі запитання і такі очікування. Про «чудову країну та геройських її синів».

Без контексту боротьби за вільну державу, за незалежну Україну неможливо зрозуміти нашу сучасну історію, також історію українців у Польщі: як на загальносуспільному, так і на інди-

видуальному рівнях. Тому річниця незалежності – важлива для нас всіх! Запалімо сьогодні свічку пам'яті за всіх, хто для цього жив та помирав, і за їхні мрії.

Ерозія «під-радянської Європи» була багатогранним, але природним явищем. Система, яку побудували на поневоленні особистостей, запереченні свободи та на керівній ролі однієї партії, – це був болісний невдалий експеримент історії. Не було також таємницею те, що за спиною цієї системи стояли імперські амбіції Росії, бо саме лояльність до неї та до «російськості» була головним критерієм партійної та класової правильності.

Ерозія вражала цей лад вже з половини 50-х років XX століття. Але смертельне для неї прискорення отримала у Польщі у 80-х роках. Ми точно знаємо імена осіб, які були фронтменами цих процесів. Цю історію писали люди своїми особистими виборами та долями. Серед них були і українці. Були наші інтелектуали, які діяли разом з Церк-

вою та доказували, що 1000-ліття хрещення Київської Русі – це тисячоліття хрещення України – священники, історики, мовознавці, але також лікарі, юристи, художники, музиканти. І були десятки тисяч людей, які заявляли, що вони – українці.

Неможливо сьогодні не згадати професора Володимира Мокрого, депутата та першого представника українців у новому Сеймі 1989 року в рядах Громадянського комітету при Лехові Валенсі. Але для того, щоб так сталося, працювали сотні інших людей. Тоді в Польщі народжувалося переконання, що поява незалежної України – неминуча. Для тих, хто під час українського фестивалю в Сопоті 1989 року співав «Ще не вмерла Україна», це було як перші промені сонця, яке встає за небосхилом, – незаперечне передчуття того, що здійсниться. Ми відчували тоді дуже сильно, як віяв вітер історії, і знали, що кордони його не спинять. І цей вітер пронісся Україною і змінив обличчя нашого світу.

Кінець 80-х років XX століття став для України ключовим. Різні експерти вказують на процеси та явища, які призвели до проголошення незалежності. Видно з них, що це були процеси глибинні та багатогранні. Але я вважаю, що історію творять люди, особи, громадяни, ті, кому не байдуже. Першою перемогою незалежності України стала легалізація Української греко-католицької церкви у 1989 році. В контексті «перестройки» та відкритості до Заходу відважні та сміливі люди – члени підпільної УГКЦ – добилися успіху громадянського суспільства ще поневоленої нації. Влада СРСР мусила визнати їхні права.

24 серпня 1991 року (проголошення незалежності), а пізніше 1 грудня (референдум) були результатом довгих процесів, але також великою несподіванкою. Україна стала незалежною державою. Але кожний вкладав інший зміст у це поняття. Ми, ті, для кого незалежна Україна була елементом мало не казкової розповіді батьків, побачили появу держави, але не такої, як сподівалися.

## ВІТАННЯ



Фото з сайту ua.news

## Привітання до Дня Незалежності України

Шановні українці й друзі України! Від імені Світового Конгресу Українців вітаю вас із найбільшим національним святом – Днем відновлення Незалежності України.

30 років тому український народ здійснив мрію, за яку боролися покоління українців у діаспорі і на рідних теренах.

Це незламне прагнення українського народу до свободи, яке і сьогодні українська держава вимушена захищати від зовнішніх та внутрішніх ворогів.

На закордонні пригадаймо, як протягом радянської неволі відбувалися масові демонстрації під посольствами Радянського Союзу, згадаймо підпільні друкарні та газети, протестні акції, наукові дослідження та адвокаційні кампанії, які наша діаспора вела по всьому світі. Вони виховували нові покоління українських патріотів з непохитною вірою та відданістю, щоб здобути і захищати свободу українського народу. І ця віра не згасла донині. У цей день згадаймо в молитвах тих, хто віддав життя за незалежність, та тих, хто сьогодні боронить Україну проти російського агресора.

Щодня наші громади продовжують невтомну працю задля свободи, успіху та європейського майбутнього української держави. Духовна єдність поколінь українців в Україні та в діаспорі міцніє з кожним роком.

Перед всіма нами стоять великі виклики: подолання російської агресії проти України та українського народу, розбудова могутньої України та розвиток українського світу.

Я пишаюся тим, що світове українство, об'єднане Світовим Конгресом Українців, пліч-о-пліч стоїть за підтримку українського суверенітету, національної ідентичності, державності та успіху України.

З Днем Незалежності України! Слава Україні! Героям Слава!

Голова Світового Конгресу Українців  
Павло Грод

## Продовження з 1 сторінки

З'явилася держава — Україна — зрусіфікована, з державним апаратом, який у поспіху спиливав серпи і молоти там, де вважав, що їх необхідно спилити (але так, щоб, якщо часи поміняються, їх наново, по-геройськи повернути), та чіпляв тризуби і піднімав синьо-жовті прапори. Появилася держава, переконана у тому, що вона багата та сильна, і тому не мусить реформуватися. А якщо мусить, то так, щоб «своїм» заможно та успішно жилося — багата країна для вибраних. Вона хотіла багатовекторно рухатися невідомо куди, тобто стояти на місці. Почався складний та дуже болісний процес — дозрівання до самостійності та будівництва свого місця на політичній карті світу.

Для нашої української громади у Польщі важливим є те, що незалежна Польща була першою державою, яка після референдуму 1 грудня 1991 року визнала незалежну Україну. Багато з нас за різної нагоди повторювали слова маршала Пілсудського — що «немає вільної Польщі без вільної України». Тоді ми відчували, що можемо бути одні для одних партнерами та союзниками. За рішенням польського уряду у 1991 році стояли ряди польських політиків та діячів. Голос та аргументи нашої нацменшини та світової української діаспори переконував, що або будемо разом партнерами, або станемо разом рабами нашого «сусіда-ведмеда». Бо хоча йому зняли зірку з лоба, але його «ведмежа натура» не помінялася. Авторами такої політи-

ки були представники нашої громади: Юрій Рейт, Петро Тима, Мирослав Чех, Мирон Кертичак, Олег Гнатюк, Степан Козак, Степан Заброварний, Михайло Лесів, Мирон Сич та багато інших, яких в одній статті перерахувати неможливо.

Без відважної, відкритої позиції Єжи Гедройця та середовища паризької «Культури», без Яцека Куроня, Богуміли Бердиховської, Адама Міхніка, Броніслава Геремка, Генрика Вуйца та багатьох інших людей з різних середовищ польської опозиції не появилась б думка про те, що незалежна Україна — це історичний шанс, щоб зняти прокляття геополітики та створити новий європейський порядок в нашій частині світу. І, щоб бути справедливим, дуже багато інших наших побратимів-поляків вважало, що незалежна Україна — це ніщо інше, як прояв бандерівщини, тобто буржуазного українського націоналізму, який є причиною всіх нещастя у нашому регіоні, а Росія — це все ж така велика держава, і її інтереси слід завжди брати до уваги. По суті, так думає у Польщі і сьогодні дуже багато політиків та організацій.

30 років української незалежності — це великий успіх! У багатьох з нас живе така віра, що коли вимовити магічну формулу, — світ та люди раптово поміняються. Коли скажемо: «незалежна Україна» — люди стануть кращими, чиновники перестануть брати хабарі та красти, російськомовні почнуть говорити українською, ті, хто усе життя утищав усі прояви українства, — стануть ідейними патріотами, ті, хто давав псевдонаукові оправдання для поточ-

ної політики, — раптово навернуться і будуть чесними, ті, хто служив Росії, — покаються і з радістю почнуть працювати для України. Магія, на жаль, існує лише в казках. Незалежність почала сприяти будівництву нового народу та держави, яка має діяти за іншими стандартами. Почався процес творення української державної еліти, прагматичних, професійних та відданих громадян. Українські революції: на граніті 1990 року, Помаранчева 2004 року та Революція гідності, боротьба з російською агресією на Донбасі показали: таких людей дедалі більше і більше. І це вже незворотній процес. Ми вже пройшли межу «багатовекторності». Я сам бачив у Полтаві ситуацію, як батьки між собою сперечаються російською, але з дитиною говорять українською. Це гігантський успіх 30-ліття України.

Незалежній Україні — 30 років! Вона ще недосконала, вона вимагає праці та мудрого реформування. Вона вимагає оборони перед ворогами. Вона вимагає закріплення свого європейського вибору у головах та серцях її громадян. Бо незалежна Україна — це Європа!

Найбільшим ворогом України є кволе мислення її еліти та громадян, нерозуміння історії та відсутність висновків з неї, хибні вирішення реальних проблем. Все залежить від нас. Україна у Європі — це наш вибір заради майбутнього. Для цього пора відсікти пуповину «руського міру». Що б там не писав Путін, ми — не єдиний народ з росіянами (дай їм Боже щастя, але без нас)! Ми, українські матері та батьки, хочемо вільної європейської України для на-

ших дітей. Бо європейська Україна — це майбутнє наших дітей та внуків.

За останні 30 років незалежна Україна довела, що вона — надійний партнер, який хоче і стане рівноправним членом європейських та світових організацій, що керуються принципами верховенства права та пошани до міжнародних договорів. Вона стала гарантом безпеки регіону і цього очікує від своїх сусідів. Вона стримує навалу варварства та потребує підтримки та лояльності від сусідів.

Від імені Об'єднання українців у Польщі вітаємо всю світову українську громаду, чинну владу, Збройні сили та очільників усіх релігійних спільнот, які діють на благо України, Світовий та Європейський Конгрес Українців та всі організації, які входять до їхнього складу.

Бажаємо Україні відданих, хоробрих та сміливих дітей, які завжди відстоюватимуть свою Матір перед агресорами та ворогами.

Бажаємо їй мудрих, працьовитих та винахідливих дітей, які своїми умами та серцями збудують вільну, багату та щасливу країну, якою всі будуть пишатися.

Бажаємо їй талановитих та сповнених високих мрій дітей, які українську культуру, науку та інтелект возвеличать серед вільних народів.

Нашим героям: тим, хто стояв та стоїть на передових всіх наших фронтів, військових, суспільних, політичних та громадських, там, де виборюється Воля і Слава України, хочемо сказати — Героям Слава! ■

Мирослав СКІРКА,  
голова Об'єднання українців у Польщі

## Привітання посла України в Польщі Андрія Дециці з нагоди 30-ї річниці Незалежності України

Шановна Громадо!

Від імені колективу Посольства України в Польщі та від себе особисто щиро вітаю Вас з 30-літтям відновлення Незалежності нашої Держави.

Незалежність України — це найвища цінність нашого народу, результат усвідомленого вибору і споконвічних прагнень українців мати власну, вільну і незалежну державу, шлях до якої крізь століття був сповнений вірою, боротьбою, розчаруванням поразок і радістю перемог.

Сьогодні ми впевнено можемо сказати — Україна відбулася як самостійна, суверенна, демократична держава, яка за власне право на європейський вибір протистоїть російському агресору.

Упродовж 30 років свідомість українців зазнала колосальних змін, у нас з'явилося нове покоління, яке зростає у вільній державі. Ми вільна нація, яка сама обирає шлях розвитку своєї країни. Очевидно, що перед нами є ще багато завдань, викликів і загроз, які ми неодмінно подолаємо, адже саме в єдності сила нашого народу.

Пам'ятаймо, ми — творці своєї країни і від кожного з нас сьогодні залежить її майбутнє. Будуймо Україну успішною.

Відзначаючи День Незалежності, згадаймо всіх тих, хто її виборював і завдяки кому вона стала можливою у 1991 році. Відкриваючи книгу пам'яті героїчних вчинків наших предків, пом'янімо також українських героїв, які віддали своє життя, захищаючи здобуті 30 років тому незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Нехай Господь оберігає тих, хто й сьогодні захищає нашу Батьківщину.

Дорогі Українці, у цей святковий день бажаю Вам міцного здоров'я, наснаги та віри у наше світле майбутнє! Єдності нам усім, злагоди і миру!

З Днем Незалежності, Слава Україні!

## 30-ЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ



Мітинг на площі біля Верховної Ради України. Київ, 24 серпня 1991

Фото з Вікіпедії

Богдан Борусевич:

## «Знімаю перед вами капелюха, друзі-українці»



**У** 1980 році Богдан Борусевич разом із Лехом Валенсою ініціював страйки на заводах Гданська, що призвело до виникнення незалежної профспілки «Солідарність». Згодом 4 роки працював у підпільних структурах цього руху. У 1986 році його арештували; після звільнення він продовжив діяльність у «Солідарності», а також органах місцевого самоврядування, уряді та Сеймі РП. Зараз Богдан Борусевич – віцемаршалок Сенату. Далі – його пряма мова.

Маю зазначити, що моя сім'я походить із земель нинішньої Литви. Литовці сьогодні ображаються, коли ми у Польщі говоримо про цей регіон як про Східну Європу. В українців, на щастя, немає з цим проблем, для них це не настільки чутлива тема, як для литовців. Україна, своєю чергою, стала зараз великою країною, а українці – багаточисленним народом. З огляду на своє походження я завжди цікавився справами цього регіону.

Особливим натхненням для мене був часопис «Зустрічі», який видавали вихованці Католицького університету в Любліні, коли я сам був студентом. Тоді для мене ідеалом держави – толерантної до інших національностей та віросповідань – була І Річ Посполита. Цим ідеалом жив я сам та пізніше – мої друзі з опозиції.

До цього треба ще додати вплив на мої погляди публікацій Літературного інституту «Культура», який очолював у Парижі Єжи Гедройць. Я дуже старався, аби ідеал толерантності був присутній у діяльності «першої Солідарності» (що функціонувала до введення у Польщі воєнного стану – *ред.*). Звідси і взялася поява 8 вересня 1981 року в ухвалях I з'їзду «Солідарності» «Послання народам Східної Європи».

Зв'язки «Солідарності» з дисидентами в СРСР були тоді дуже складними, практично неможливими. Я сподівався, що зламати цей бар'єр нам допоможуть польські національні меншини. Однак активісти місцевих структур «Солідарності» на прикордонних землях були більш націоналістично налаштовані, ніж я думав; місцева ієрархія католицького костелу мала схожу орієнтацію.

Я знав, що, якщо ми не поширимо нашу революцію «Солідарності» на Схід, до СРСР, то втратимо все. Нас просто задуть московські комуністи. Лише «гласність і перестройка», ініційована 1989 року Михайлом Горбачовим, запустили там кардинальні зміни, які призвели до розпаду СРСР.

Висунення кандидатури українця Володимира Мокрого у виборчих списках до Сейму було нашим чітким сигналом: ми хочемо співпрацювати з Україною. Такого успіху не вдалося досягти з білорусами.

Коли я зрозумів, що в Україні виникає щось на зразок нашої «Солідарності» – Народний рух України, і до нас дійшли повідомлення про те, що 8-9 вересня 1989 року буде його з'їзд, я з радістю як тодішній очільник «Солідарності» у Гданську прийняв запрошення до участі в цій події. Наша делегація приїхала до Києва вночі напередодні з'їзду, машиною. Ми почали шукати квартиру Михайла Гориня. Перехожі, яких ми питали, тікали, побачивши нас – певно, думали, що ми провокатори або бандити.

На другий день – зала київської Політехніки. Присутні спонтанно й емоційно реагують на виступи делегатів: коли ті говорять щось позитивне, люди встають і кричать «Слава!», коли щось негативне – всі сідають, гудуть, вигукують «Ганьба!». І так – кілька годин, аж почали зрештою боліти ноги.

Ми були єдиною закордонною делегацією, багато хто підходив привітатися. У ряду позаду нас сиділи кілька «сумних панів» у костюмах. «Не говоріть із ними, це комуністи», – почули ми з сусідніх сидінь. Виявилося, що одним із них був тодішній представник Центрального комітету Компартії України Леонід Кравчук. Узавши слово, він з трибуни з'їзду запропонував прийняти ухвалу про визнання 17 вересня 1939 року днем об'єднання українських земель. Добре, що голова наради Дмитро Павличко відклав цю ухвалу на бік, бо інакше польській делегації не залишилося би нічого іншого, окрім як встати і залишити залу засідань та Київ.

Істотним є те, що демократична українська опозиція на етапі побудови своєї державності почала співпрацювати з такими колишніми комуністами, яким був Леонід Кравчук.

Ми тоді пробули у Києві тільки два дні. Вони проминули за багатьма зустрічами з українськими, тоді вже колишніми, дисидентами. Неформальна зустріч відбулася в готелі «Україна». Там перебували «шістдесятники» – серед них В'ячеслав Чорновіл, брати Горині, Левко Лук'яненко. Ми говорили всю ніч. Були шоковані тим, що Левко Лук'яненко відбув 26 років ув'язнення у таборах СРСР. У нас у Польщі також були політичні репресії, однак не такого страшного масштабу! У нас волосся на голові ставало дибки.

Одним словом – знімаю перед вами капелюха, друзі-українці! Про долі цих людей ми читали у виданнях еміграції (антологія «Розстріляне Відродження»), а тепер зустріли у Києві їх особисто. Ми захоплювалися ними також через те, що невдовзі після звільнення з виправних колоній вони вирішили співпрацювати у створенні незалежної держави зі своїми колишніми переслідувачами з КПРС, комуністичними інтелектуалами, представниками тодішнього істеблішменту, письменниками, поетами.

Відчуваючи схожі, як і серед нашої опозиції «Солідарності», повагу та захоплення діями політичних українських лідерів, наш тодішній прем'єр Ян-Кшиштоф Белецький ухвалив рішення про те, аби Польща першою в Європі визнала незалежність України. ■

Президент Польщі (1990-1995) Лех Валенса:

## Мрію, щоб Україна долучилася до грона європейських країн



**Л**ех Валенса – звичайний робітник із суднобудівельного заводу (тоді ще імені Володимира Леніна) у Гданську, який став на чолі багатомільйонного профспілково-громадського руху «Солідарність». Польська «революція Солідарності» започаткувала демократичні перетворення у Європі (символом яких стало падіння Берлінського муру), а також була стимулом до розпаду СРСР.

Давайте поговоримо про події 30-річної давності, про проголошення незалежності України.

По-перше, хочу висловити найкращі побажання Україні, «Нашому слову» та його читачам.

Щодо тих часів політичних змін та появи України на політичній мапі – вони припали на період, коли я був президентом Польщі. Я виріс із переконанням, що без вільної України не може бути вільної Польщі. Наша співпраця має відбуватися шляхом демократичних змін, незалежно від минулих історичних конфліктів, які стали між нами, нашими народами.

Стратегічне партнерство Польщі та України випливає з історичної необхідності країни. Я завжди хотів, аби ми, поляки, разом із Україною увійшли до Європейського Союзу та НАТО. Однак мені не довелося втілити в життя цей проєкт, завершити свою справу під час другої президентської каденції. Але я досі маю надію, що народи Європи сьогодні здійснять мою мрію, і Україна долучиться до грона європейських країн. Це – моє особисте послання на 30-ту річницю незалежності.

Згадуючи початок існування незалежної України, варто сказати, що тоді українська опозиція була організована слабше, ніж наша польська «Солідарність». Ви в Україні у часи панування радянського режиму не були так, як ми – демократична опозиція у Польщі – готові взяти у свої руки владу в країні. Попри цю слабкість, сьогоднішня незалежність України – це ваше велике досягнення.

**Яким може бути майбутнє польсько-українських відносин, коли у країні праві сили заявляють про «смерть ідеології Гедройця»?**

Я все-таки обстоюю думку, що вона жива, і далі підтримую тезу Єжи Гедройця про те, що без вільної України не буде вільної Польщі. Ця ідея має раніше чи пізніше втілитися в життя, однак питання полягає у тому, яку ціну ми мусимо заплатити за зволікання з її реалізацією. Я сьогодні не бачу іншого шляху для польсько-українських відносин.

Я думаю, що ми та інші народи Європи зараз недостатньо підтримуємо Україну. Ми забули про гарантії безпеки, які обіцяла міжнародна спільнота на самому початку створення української держави. На мою думку, в контексті нинішнього ювілею варто про це нагадати.

**Що після ювілею?**

Повторюся: 30 років тому пролунали певні заяви міжнародної спільноти щодо незалежності України. Вони актуальні й надалі. Сьогодні варто спитати цю спільноту: «Де ваші гарантії щодо незалежності України, її територіальної цілісності? Що від них реально залишилося?». У день ювілею ми повинні на основі цього факту зробити справжні висновки на майбутнє. ■

Сторінку підготував Ігор ЩЕРБА

## 30-ЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Гражина Станішевська:

## «Немає сильної Польщі без співпраці з Україною»

Гражина СТАНІШЕВСЬКА,  
польська політикиня, депутатка Сейму,  
Європейського парламенту та сенаторка

Для мене перший контакт з Україною розпочався під час першого З'їзду «Солідарності». Саме тоді було прийнято Послання до трудящих Східної Європи (Polsanie do ludzi pracy Europy Wschodniej). У документі закликалося всіх робітників «Східного блоку» боротися разом за своє право на свободу творення профспілок. Я пишалася тим, що тисяча людей З'їзду «Солідарності» прийняли цей документ майже одногосно. Для мене в першу чергу цей документ був спрямований до України та українців. Коли створювалася «Солідарність», ми зрозуміли, що ми — не одні за цією «залізною завісою» і що було б непогано почати з кимось співпрацювати, хто думає так само, як і ми. Це гарантувало наше виживання. Але це було лише світлом в кінці тунелю, бо потім знову настали темні роки. Лише кінець 80-х років віщував зміни: відбувся круглий стіл. Опісля я стала депутаткою. Я знала, що Україна, як і інші країни, нарешті здобуде незалежність. Розпад цього моноліту, яким був Радянський Союз, давав також безпеку й нам. Тому незалежність України була в наших інтересах. Я потрапила тоді до кола людей, які вважали, що якщо нам вдалося здобути незалежність трохи раніше за інших, ми повинні поділитися своїм досвідом з іншими та допомогти їм стати на ноги. Мені здавалося, що крім Литви, Латвії та Естонії, ми найбільше зобов'язані перед Україною, тому що ми частково були в одній країні, і ми погано влаштували ці відносини. Я відчувала, що співпрацю між на-

шими країнами слід покращувати. У мене були такі люди, як Броніслав Геремек та Януш Онишкевич, які мали контакти з українськими лідерами та політиками. Тому я мала постійний зв'язок з Україною.

Коли я потрапила до Європарламенту, мені було найцікавіше приєднатися до делегації, відповідальної за співпрацю ЄС — Україна. Насправді я вирішила, що для мене перебування у цій делегації має найбільший сенс буття депутаткою Європарламенту. Саме тоді почалася Помаранчева революція в Україні, і я весь час була в Україні. Не тільки як посередниця (mediator). Я займалася також місією спостереження за виборами. Відтоді я майже виключно займалася українськими справами. Під час Помаранчевої революції я була першою полькою і першою представницею ЄС, яка виступала на сцені Майдану. Переконавала Брюссель, що не можемо тепер залишити Україну. За свій внесок навіть отримала українську відзнаку — орден княгині Ольги III ступеня. Після завершення кар'єри політикині

я постійно вболівала за Україну. На жаль, не могла поїхати на Майдан у 2013-2014 роках. Після вибуху війни знову ми побачили, що Росія є непередбачувана та що незалежна Україна — це гарант нашого спокою. Тому вважаю, що Єжи Гедройць, який сказав, що «немає вільної Польщі без вільної України», мав рацію. Поки Україна була в СРСР, Польща була країною-буфером. Коли Україна стала незалежною, то вона тепер країна-буфер. Тому в наших інтересах не лише мати незалежну Україну по-сусідству. Так само, як раніше в інтересах Німеччини був вступ Польщі до ЄС, ми маємо бути зацікавлені у вступі України до Євросоюзу. Можливо, це егоїстичний підхід, але завдяки цьому відсувається загроза від нашого кордону. А якщо Україна буде в ЄС, вона сама буде прагнути, щоб Грузія приєдналася до цієї «європейської родини». До слів Гедройця про незалежність я б додала зараз, що «немає сильної Польщі без співпраці з Україною». Разом ми можемо бути набагато сильнішими, ніж, наприклад, сусідня для нас Німеччина, Польща та Україна мають сьогодні незалежність. Тепер час для співпраці. ■

Записав Павло ЛОЗА

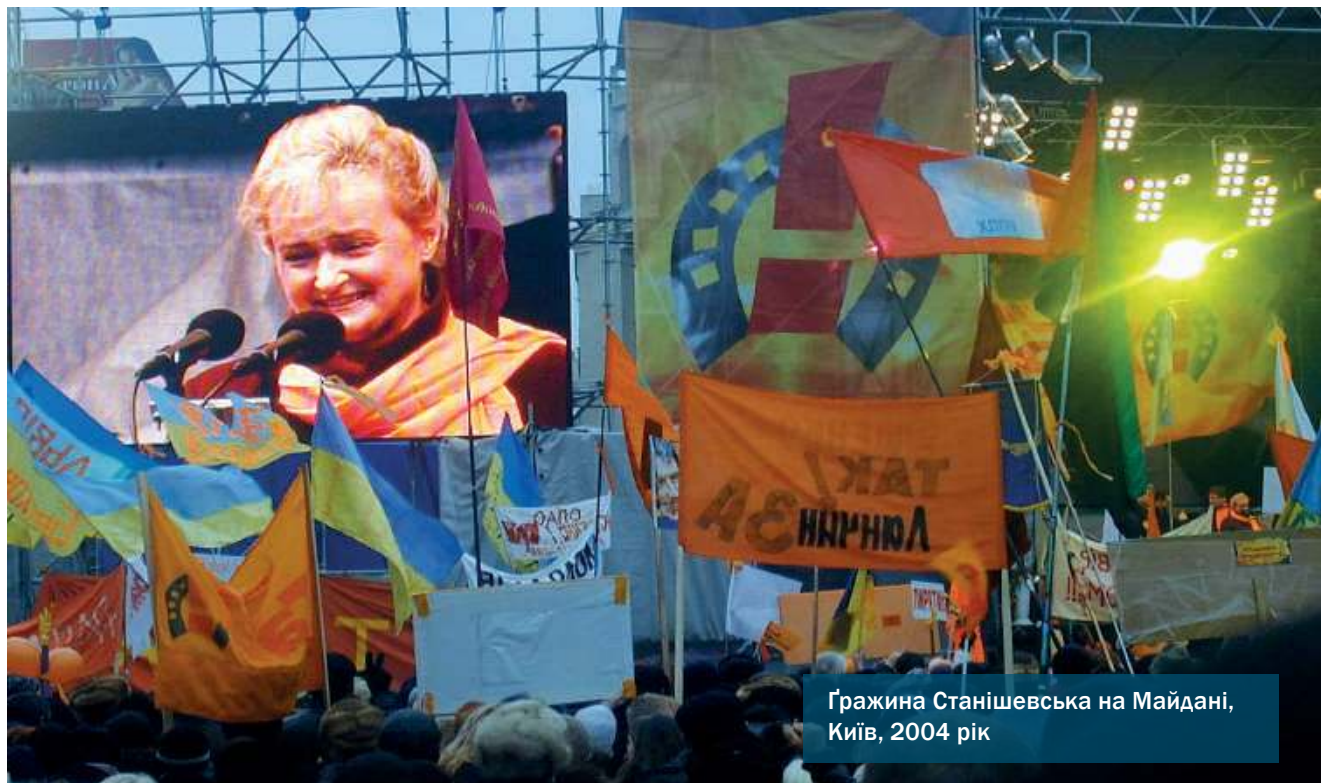
Гражина Станішевська на Майдані,  
Київ, 2004 рік

Фото з фейсбук-сторінки політикині

Володимир Мокрий:

## Незалежність – це, перш за все, персональна відповідальність



Володимир МОКРИЙ – професор гуманітарних наук, з 1999 по 2003 рік очолював кафедру українознавства Ягеллонського університету, з 2004 року – завідувач кафедри українознавства факультету міжнародних та політичних досліджень Ягеллонського університету. У 1989–1991 роках депутат Сейму Республіки Польща 10-го скликання (контрактний сейм). Він є засновником і головою фонду св. Володимира Хрестителя Київської Русі у Кракові. Редактор періодичних видань: «Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze», «Między Sąsiedztami», «Краківські обрії». За свої наукові досягнення та діяльність на користь польсько-українського порозуміння 1987 року був нагороджений премією Фонду Івана Павла II, у 1992 році – премією Фонду Кшижановського, а в 1997 році – Незалежним фондом сприяння польській культурі. У 1998 році він був нагороджений кавалерським хрестом ордену Відродження Польщі, у 2004 році – медаллю «Pro Ecclesia et Pontific».

Пригадаю один факт з життя польського Сейму, який вказує, що далеко неоднозначною була участь у процесі сприймання чи співворення незалежної України серед польських парламентаріїв, політичних та суспільних діячів. Редагування постанови про суверенітет України у польському Сенаті, схваленої опісля також і в Сеймі, тривало 10 днів і було прийняте як крок до незалежності України. Після її проголошення на засіданні двох комісій (закордонних справ і законодавчої) польського Сейму виникла на перший погляд парадоксальна і незрозуміла, а насправді тонко продумана представниками тодішніх посткомуністів пропозиція деяких змін у тексті вже підготовленого проекту постанови, яка вітала проголошену Верховною Радою незалежність України. У тій пропозиції редакційних змін посткомуністи хотіли виправити слово «niezależność» на «wolność» («незалежність» на «вільність»). Лише після довгої дискусії, проілюстрованої статтею «Ukraina „pod słońcem wolności” sowieckiej», надрукованої мною в краківському підпільному часописі «Zomorządność» 1987, № 142 під псевдонімом Piotr Łoziński, вдалось мені переконати членів комісії, які врешті-решт проголосували за схвалення постанови про прийняття незалежності України,

визволеної від «совєтської рівності і вільності». За проект цієї постанови, за винятком восьми послів, проголосували і Сейм, і Сенат. А після всенародного референдуму польський уряд прем'єр-міністра Яна Бєлєцького перший у світі привітав незалежність України.

Чи це не дивно і страшно, що сьогодні, після тридцяти років, деякі — не тільки політичні діячі, але, на жаль, і депутати Верховної Ради держави, яку конституційно зобов'язані захищати, відверто виступають проти її існування? Де тоді шукати відповіді на запитання, чому Україна досі не звільнилася від ворожих власному народові представників влади? А такий процес — необхідний для створення незалежної держави з ефективно діючою, демократичною законодавчою і виконавчою владою та державними і самоурядовими незалежними інституціями.

Головній відповіді треба шукати у зрозумінні тієї основної правди, що незалежність — це, перш за все, відповідальність. Відповідальність не колективна, а персональна, відповідальність за свою родину, рід, народ, за розвиток мови. Це також почуття господаря, володаря власної, вже своєї землі, творця рідної культури і демократичної держави.

В контексті агресії Росії скажу: Україна має розвивати мову, науку, зміцнювати українську церкву і армію. Повторю слова Лесі Українки: «Хто визволиться сам — той буде вільний». ■

Записала Світлана ЛАГУЗ

На Фестивалі української культури  
у Сопоті, 1989 рік. Фото – Богдан Тхір

## 30-ЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

## 30 із 40

**Роман Шпорлюк, інтелектуальний гуру нашого покоління, колись сказав, що у світі дуже мало по-справжньому оригінальних ідей – може, дві або три. Решта – це просто їх переспівування.**

Коли у 2001 році ми святкували 10-ту річницю української незалежності, він запропонував спосіб, як виміряти досягнення і втрати України. Для того її треба порівняти не із сусідньою Польщею 2001 року, а з Польщею 1928 року, коли молодій польській державі, як і українській, виповнилося всього 10 років. Головним здобутком цього року була сама незалежність. Це було те досягнення, за яке боролися декілька поколінь польських патріотів. Список втрат був довшим. До нього входили: вбивство першого польського президента Габріеля Нарutowича; малоефективність та розсвареність польського парламенту, урядова «чехарда» — за перші роки змінилося 12 прем'єр-міністрів, та спокуса авторитаризму: у травні 1926 року Юзеф Пілсудський, який змучився спостерігати за безладдям, zorganizував державний переворот і зайнявся «санациєю» (лікуванням) польської держави. Міжвоєнна Польща відзначалася сильним регіоналізмом. Вона була склеєна з земель, які до того перебували у трьох різних імперіях — Російській, Німецькій та Австро-Угорській. Тому одним з найбільших викликів центральної влади було інтегрування різних земель в одне ціле. Іншою проблемою були національні меншини — українська, єврейська і німецька. Серед національних меншин були сильні сепаратистські настрої. Варто нагадати, за пару місяців до святкування першого десятиліття уже утворилася Організація українських націоналістів (ОУН). Винятком були євреї. Вони не мали власної держави, до якої могли би приєднатися. Але єврейське питання не уступало у гостроті іншим. Вистачить сказати, що Нарutowича застрелив польський антисеміт: Нарutowич в його очах був «жидівським президентом». Окрім єврейського, існувало селянське питання: як забезпечити землю і пристойними умовами життя селян, які страждали від аграрного перенаселення. І, нарешті, хвороба хворіб — корумпованість державного апарату. Єжи Гедройць у своїх спогадах розповідав, що коли він працював секретарем у Міністерстві сільського господарства, то тільки дурні не брали хабарів. Як підсумок: міжвоєнна Польща була одною з найбільш слабких держав Європи.

Якщо ж розширити цю перспективу на 30 років, то бачимо ще одну проблему молодих держав: постійна загроза зовнішньої агресії. У складі польської держави були землі, котрі її більш і сильніші сусіди вважали своїми. За таких обставин однією з ключових умов життєздатності молодій державі є геополітична підтримка. Тільки завдяки такій підтримці така держава може втримати свою територіальну цілісність. І навпаки: якщо така підтримка відсутня або недостатня, то загроза втрати території, а навіть незалежності, стає реальністю.

Польський приклад можна поширити на сусідню міжвоєнну Литву. Тут теж змінилося 12 урядів за 10 років, стався державний переворот у 1926 році, втрачені території у 1920 внаслідок польської агресії та незалежність 1940 році внаслідок агресії радянської.

Незалежна Румунія постала набагато раніше від Польщі та Литви. Але вона теж застрягла у своїх «дитячих хворобах»: ті ж самі 12 урядів за 10 років і один державний переворот, брак свобод, сильний регіоналізм, проблема з національними меншинами, вбивство прем'єр-міністра, втрата територій.

Кожне порівняння кульгає. У нашому випадку воно кульгає тим, що міжвоєнний період мав свої характерні особливості. У першу чергу до них належать сильні тоталітарні рухи — комунізм та фашизм. Ці рухи, як виглядає, назавжди відійшли у минуле. Але вони перешкоджають нам повноцінно порівнювати міжвоєнну добу із сучасною.

Щоб переконалися, однак, що молоді держави таки мають свої специфічні «дитячі» хвороби, можна взяти приклад з іншої частини світу й іншої доби. Маю на увазі приклад США. Вони відзначали тридцять років своєї незалежності на початку XIX століття. Відомий економіст Ернандо де Сото у своїй книжці «Загадка капіталу. Чому капіталізм перемагає на заході і ніде більше» порівнює тогочасні США з країнами Східної Європи, які вийшли з-під комунізму. Спільними є статус периферійної держави з сильними відцентровими тенденціями, погано регульованими правовими відносинами та великою часткою «сірого» сектору в економіці. Американському урядові зайняло майже сто років, щоб розв'язати ці проблеми. Решта, як кажуть американці, стало історією — тим разом історією піднесення США до статусу світової держави.

Україна, як і Польща та Литва, є надто малі, щоб стати світовими державами. Зрештою, навряд чи їм це потрібно. Вони, однак, мають шанси приєднатися до «Європи та її дітей» — клубу демократичних держав світу з пристойними стандартами життя. На цій дорозі Польща і Литва за останні 30 років сильно випередили Україну. Хоча, як бачимо, у Польщі в останні роки спостерігається сильний політичний відкат. Але хто сказав, що дороги до свободи і добробуту є рівними і прямими?

Тут, однак, мова не про те. А про те, що кожна держава має свій час дозрівання і росту. Тому судити про її досягнення і втрати варто за історичними рамками. Є молоді держави, які швидко виростили, — як, наприклад, Ізраїль. Є держави, які не виростили і застрягли. Тут прикладом є Аргентина. Стартові умови у неї були дуже близькими до американських. Однак вона ніколи не повторила американського успіху. Зараз у неї показники гірші за литовські та польські. Головною причиною є та, яка робить її близькою до сучасної України: олігархічний лад.

У кожному випадку, біблійна ідея «сорок років ходіння по пустелі» має сенс. Польща та Литва почали це ходіння раніше, зразу після Першої світової війни. Не тільки через те, що мали вправніші еліти і більшу підтримку власного суспільства, але й через те, що на їхнє постання була згода Антанти. Український рух був слабшим за польський, але таким же сильним, а, може, навіть сильнішим за литовський. Йому, однак, не вдалося здобути української незалежності у 1917-1920-х роках. Тому Україні довелося розпочати свій шлях по пустелі значно пізніше, аж після розпаду СРСР.

Звісно, образ 40 років є метафорою. Трансформації можуть тривати і коротше, і довше. Експерти кажуть, що в середньому воно забирає 50 років. Тобто приблизно стільки ж часу, скільки триває зміна двох поколінь.

Яким би довгим не було це «блукання у пустелі», оригінальна ідея залишається тією самою: зміни потребують рівно стільки часу, скільки вони потребують. Чи, як сказав покійний сьогодні Любомир Гузар: «Дайте людям вирости у свободі». А вже потім судити їх по їхніх плодах. ■



**Ярослав ГРИЦАК** — український науковець, історик і публіцист. Доктор історичних наук, професор Українського католицького університету. Директор Інституту історичних досліджень Львівського національного університету ім. І. Франка, гість-професор (1996–2009) Центральноєвропейського університету у Будапешті, перший віцепрезидент (1999–2005) Міжнародної асоціації українців. Головний редактор наукового річника «Україна модерна», член редакційної колегії часописів «Ab Imperio», «Judaica Ukrainica», «Критика», «Slavic Review», член наглядової ради журналу «Harvard Ukrainian Studies». Почесний професор НАУКМА.

## КОМЕНТАРІ

## Громада до річниці незалежності

Самостійність  
як сповнення мрій

**Григорій КУПРІЯНОВИЧ,**  
голова Українського товариства  
у Любліні

У 80-ті роки ХХ століття для українців, які жили за межами України, у тому числі для нас — українців у Польщі, які родом з Підляшшя чи Холмщини, ідея самостійної України була мрією, здійснення якої ми чекали, але водночас були свідомі, що, мабуть, не будемо швидко її свідками. Саме так відчував і я — молодий хлопець родом з Підляшшя, який саме тоді дійшов до української національної ідентичності і пізнавав українську національну традицію.

У цей час Радянський Союз, хоч був у кризі, здавався таки потужним, а його репресивна система сильною і ворожою, у чому можна було переконатися під час відвідин «підсоветської» України. Події кінця 80-х і початку 90-х років здивували своєю динамікою. Несподівано виявлялося, що те, що було неможливим і недосяжним, стає реальним, а про те, що досі переказували одне одному нишком і в закритому колі, — можна вже говорити відкрито. З увагою і захопленням слідував я тоді за тим, що діялося в Україні, де в час перебудови заговорили про комуністичні репресії, про критичний стан української мови, потім відкрито почали вживати нелегальну українську символіку, створювали незалежні організації, видавали заборонену раніше літературу. Це все здавалося радісним сном. Звершенням цього «сну» стали політичні події: від виборів в Україні 1989 і 1990 років та проголошення суверенітету України в 1990 році до проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року та грудневого референдуму і визнання України іншими державами, серед яких першою стала Польща.

Важко забути цю тривогу 19 серпня 1991 року, коли під час свята Преображення Господнього на Святий Горі Грабарці вранці надійшла до нас вістка про путч у Москві. Був тоді великий страх, що цей «радісний сон» може знову криваво закінчитися, а тоталітарна імперія знову поглине Україну. Події наступних днів вселяли надію, що таки буде по-іншому. Проголошення самостійності України 24 серпня 1991 року викликало радість, але й недовіру — невже це сталося за нашого життя?!

Звичайно, на ці всі події дивився я зі своєї перспективи, зі своїм життєвим та історичним досвідом молодої людини, яка жила поза межами радянської України, яка була родом з північно-західного краю території, де корінною була українська мова і традиція. У цьому радісному ентузіазмі кінця серпня 1991 року здавалося, що вже саме існування самостійної держави вирішить більшість проблем, зразу дасть українському народові в Україні можливість вільно керувати своїм майбутнім. Я був переконаний, що це матиме безпосередні наслідки також і для українців, які не були мешканцями відродженої української держави, але вважали себе членами української нації і сподівалися на сприйняття їх такими з боку українців з України. Сьогодні знаю, що я не був тоді свідомий, наскільки советська спадщина накладалася на менталітет мешканців України, як важко її перебороти і яким складним буде процес будівництва Україною нормального державного життя.

Попри всі складнощі проголошення самостійності української держави у 1991 році відкрито нову сторінку в історії України та українського народу, також і тієї його частини, яка живе за межами української держави. Так сповнилася мрія, яка 30 років тому здавалася лише такою прекрасною та недосяжною...■

**Єлизавета ТОМЧУК,**  
керівниця українського ансамблю  
пісні і танцю «Ранок»  
з Більська-Підляського



У 1990 році я почала навчання у Рівному. Брала участь у студентських маніфестаціях. Оскільки поїхала на канікули додому, то не була в Україні в сам момент підписування Акту проголошення незалежності України. Вже як повернулася після канікул до Рівного, то дійсно видно було зміни. Вони були помітними хоча б через те, що змінилися назви вулиць, на яких розміщений університет, де я навчалася. Його корпус у 1990 році знаходився на вулиці Московській. Роком пізніше — вже на вулиці Степана Бандери. Також лекції почали читати переважно українською мовою. Як знаємо, потім прийшли дуже несприятливі економічні часи для України. Для нас, у Польщі, завдяки тому, що Україна стала незалежною, розширилась культурна співпраця. Набагато більше українських ансамблів почало приїжджати на наші заходи. Серед них — дуже відомі українські колективи. ■

**Роман БІЛАС,**  
голова Кошалінського відділу ОУП



1991-го я мав тринадцять років — небагато, але вже тоді цікавився українськими справами, тому дуже добре пам'ятаю емоції, пов'язані зі створенням держави. Насамперед перед моїми очима постають кадри, які я побачив на польському телебаченні, — на них депутати Верховної Ради вийшли до парламенту, несучи синьо-жовтий прапор. У той час там перебували тисячі радісних українців, які чекали на цю подію. А друга світлинка, яка стоїть перед моїми очима, — це живий ланцюг від Львова до Києва, який створили 21 січня 1990 року на 100-ту річницю проголошення Акту злуки, тобто ще до повернення незалежності.

На мою думку, ці тридцять років не були найкращими для України. Перш за все, негативною подією було підписання у 1994 році Будапештського меморандуму, на основі якого Україна зобов'язалася віддати все ядерне озброєння. Як наслідок, через 20 років Росія розпочала війну, окупувала Крим, частину Донецької та Луганської областей. Це була величезна помилка, наслідки якої відчуватимемо ще довгі роки. Також Україна не використала свого шансу в економічному плані, оскільки в кінці 1990-х років вона була у цій сфері краще розвинута, ніж Польща, а сьогодні — навпаки. Пам'ятаю, як у 90-х з України привозили телевізори, золото чи інші предмети, яких на той час у РП неможливо було купити. Однак з того часу Польща пройшла добрий шлях. У наших державах також з'явилися різні системи управління: в Україні вона олігархічна, а в РП владу контролювало суспільство.

У той же час найбільшим успіхом України є те, що вона і далі існує як держава. Беручи до уваги, що після голодоморів туди завезли багато неукраїнців — це насамперед видно під час парламентських чи президентських виборів, а також з початком окупації Криму, Луганської й Донецької областей — це справді неабияке досягнення. На жаль, аби змінити менталітет українців, треба, щоби виросло наступне покоління. Зараз найголовніше, аби Україна увійшла до Європейського Союзу та НАТО. Коли це станеться, вона нарешті буде незалежною, і лише тоді відбуде взаємовигідні союзи зі своїми сусідами як у політичному, так і в економічному плані. І тут неабияку роль відіграє наша громада у Польщі — ми повинні стати амбасадором України. Бо, на жаль, нині Польща не використовує свого потенціалу, аби популяризувати Україну на міжнародному рівні, як це робили президент Лех Качинський (нині святої пам'яті) чи попередня влада. Тому, з одного боку, ми повинні допомагати мігрантам — громадянам України, яких сьогодні проганяє у Польщі понад мільйон і частина з яких тут залишиться, а з іншого боку — маємо підтримувати українські прагнення стати членом Європейського Союзу та НАТО. Лише тоді Україна буде багатою та безпечною. ■

**Уляна БОДНАР,**  
вчителька польської та української мови  
в українській школі ім. Маркіяна Шашкевича  
у Перемишлі



Історію незалежності України як багатовіковий шлях, як літопис, переданий поколіннями, за яким кожен мав надію на свободу і самостійність, я зрозуміла пізніше. Сам Акт 24 серпня 1991 року, його значення не був мною, ученицею початкової школи, вповні усвідомлений. Однак пам'ятаю ейфорію та заспокоєння в очах дорослих рідних. Це очікування на кожен випуск новин на радіо, телебаченні, щоб наново і знов почути «Україна стала Незалежною Державою». Разом з тим неспокій, чи це відбудеться мирним шляхом... Пригадую собі розмови дорослих під церквою в Старгарді-Щецинському про майбутнє «вже вільної України» та слово, яке можна було чути від кожного, — «НАРЕШТІ». Ця піднесена атмосфера впливала і на молодших! Був такий час, що заходила я до книгарні, щоб перевірити, чи на полицях з'явилися вже нові видання «Атласу світу» з позначенням держави Україна. Народилася потреба знати правдиву історію.

Як на мене, проголошення незалежності мало також важливі психологічний та етичний аспекти. Це гордість, що українці у своїй волелюбності не терплять приниження, обмежень, що доводять своє право на існування серед сильних держав, час бездержавності пройшов. Ліна Костенко сказала: «Шматок землі, ти звешся Україною. Ти був до нас. Ти будеш після нас». Бажаю державі Україна розвитку, досконалості, духовного та економічного багатства, мудрих рішень, нехай територіальна цілісність кордонів залишиться непорушно. ■

**Отець митрат Стефан БАТРУХ,**  
парох греко-католицької парафії у Любліні



Для мене це був дуже особливий час. Я якраз закінчив навчання і починав доросле життя, сповнене різних очікувань, пригод та, звичайно, викликів. Тоді події в Україні висвітлювалися у польських медіа. Ми самі теж їздили в Україну. Знали, що іде підготовка до проголошення незалежності, та що буде голосування у Раді. Той факт, що Польща першою визнала незалежність України, показує, наскільки польське суспільство і влада стежили за подіями в сусідній країні. Думаю, і тоді, і впродовж цих тридцяти років Польща завжди була близькою Україні у багатьох важливих моментах.

Якщо говорити загалом про серпень 1991 року, то відчувалася піднесена атмосфера, і ми вдома за усім слідували. Сам момент, коли Україна ставала незалежною, збігався з виходом із підпілля Української греко-католицької церкви. Проте усе, що відбувалося тоді в Україні, не було чимось відірваним від інших подій у цій частині Європи. Україна була одним з елементів цього ланцюжка змін. Бо насправді для мене сам розвал Радянського Союзу був свого роду несподіванкою. Всі думали, що це буде пов'язане з драматичними подіями, протистояннями, чи навіть війною. А розпад Радянського Союзу стався досить неочікувано. Україна була продовженням цих змін. Здавалося, що незалежність — це вже природна річ, і що ніщо цього не зупинить.

Для українців у Польщі факт проголошення незалежної української держави дав певність, що є на кого спертися. З'явилася надія, що будуть структури, які зможуть втілювати наші очікування, зокрема у плані розвитку та збереження культурної та релігійної ідентичності. Думаю, що ці очікування реалізовано. Звичайно, що у 1991 році Україна була молодою державою, з виходом з Радянського Союзу з'явилися економічні проблеми. Однак попри це ми відчували й моральну, й політичну підтримку з боку України, а я особисто можу сказати, що відчув підтримку у релігійному плані. Вона існує по сьогоднішній день. ■

## КОМЕНТАРІ

**Олена КОМАР,  
вчителька, громадська діячка з Тучна**

До сьогодні у моїй пам'яті постають спонтанні маніфестації, які до проголошення незалежності проходили в Україні, на яких виношувалась мрія саме про суверенітет Батьківщини. Пам'ятаю також виїзди до нашої родини ще в часи УРСР, де попри те, що ми їхали до рідної країни, то у ній було все ще оте «московське». Особисто мене найбільш драгувало те, що в моїй Батьківщині розмовляють по-російськи, й тому до всіх я зверталася українською. Тоді нашою найбільшою мрією було виникнення незалежної України, й коли це сталося, мій тато з радості плакав і вигукував: «Буде незалежна Україна!», однак мама «студила» його радість, кажучи: «Ти так не тішся, бо москаль так скоро не випустить України».

**Павло ГРИЦИНА,  
голова рясівського гуртка Об'єднання  
українців у Польщі, дорослий пластун**

Не пам'ятаю точно дня проголошення незалежності, але це, певно, тому, що мені було лише 13 років. Утім маю спогад з 90-го року, з табору у Полтаві, на який ми поїхали з Білого Бору. Це було перше сумне усвідомлення, що Україна ще не є вільна. Ми поверталися вечірнім містом з якогось концерту і співали, несли синьо-жовтий прапор, розмовляли українською. Місцеві люди, коли це почули, почали нас «втишати» і казати, що Україна ще не стала незалежною. Це нас здивувало, бо тоді вже у Польщі після переговорів за

Дуже добре пам'ятаю, коли я вперше поїхала з родиною вже до незалежної України. До сьогодні перед моїми очима постає немовби така картина: на кордоні майорять синьо-жовті прапори, побіч тризуб, а українською написано "УКРАЇНА". Досі відчуваю на шкірі мурашки, коли про це говорю, а тридцять років тому були ще й сльози... Наша родина проживає на західній Україні, то там патріотичний дух справді відчувався, однак чим глибше в країну, тим рідше чулося українську мову... Коли згадаю тогочасний виїзд до Києва чи Почаєва, то й нині хочеться плакати: чи не всі розмовляли російською мовою, а ми від цього відчували немовби фізичний біль.

Попри те, що державницькі стремління в Україні йшли роками, то нам виникнення незалежності України здавалося раптовим. Можливо тому, що на шодень ми жили далеко від її кордонів, і не вся інформація доходила до нас. Дивлячись сьогодні з перспективи пройдених тридцяти років, вважаю, що вдалося зробити дуже багато. Насамперед у сфері побудови української держави, бо слід пам'ятати, що в Україні живуть не лише українці, але також росіяни та представники

Круглим столом комуністична влада впала, а ми тут чуємо, що в Україні — все по-старому. І ми зрозуміли, що це ще не той момент, треба почекати.

З перспективи часу ці 30 років — дуже різноманітний період для України, позначений акціями, революціями, але видно, що Україна дозріла і стає суб'єктом на міжнародному рівні. Громадяни інших країн починають бачити, що Україна є окремою державою і не належить вже радянському простору. Влада України відірвалася від російського впливу і почала сама за себе вирішувати, вести незалежну політику. Це вже не так, як робив Кучма, — то направо, то наліво, вічні маневри між Росією та Західною Європою. Зараз маємо в Україні чіткий проєвропейський курс. Можна сказати — ми вже зрілі як держава.

Відтак в мене є теж песимістичні думки щодо того, як ці 30 років вплинули на нас — українців у Польщі. Україна ніколи не мала програми підтримки за-

інших національностей, а це впливає не тільки на мовний аспект, але також національний дух і любов до своєї Батьківщини. Також важко було розвивати економіку України, бо, як мама казала: москаль так скоро не відпустить Україну, а дотеперішня економіка була тісно пов'язана з російською. Тому хоча постійно відчувається нетерпіння та втома від недостатньо розвинутої економіки, то все ж мусимо знати, що на це потрібен час.

Для мене найважливіше те, що нарешті є намагання впорядкувати мовне питання, попри те, що дається це важко. Тішить також, що Україна веде історичну політику бо українці мусять знати правдиву історію своєї Батьківщини. Пам'ятаю, у 70-80-ті роки про бій під Крутами чи збірні могили замордованих структурами і працівниками НКВД говорилося тільки так, щоби сторонні не чули, а сьогодні можемо про це говорити відкрито. Тому насамперед молоде покоління повинно розуміти, що майбутнє України — лише у союзі з ЄС, а не з Росією, і що потрібно ставити економіку на ноги, а це можна зробити, лише працюючи в себе дома. ■

кордонного українства. Переважно було так, що ми мусимо її підтримувати. Тому, між іншим, нас майже вже немає. Дуже мене цікавить, яким вийде перепис населення. Громадяни України, яких зустрічаю у Рясеві, часто дивуються, що ми стільки років живемо у Польщі і ще намагаємося говорити до дітей по-українськи. Звісно, імовірно, що Україна раптом вирішить, що треба давати гроші на підтримку закордонних українців: на освітні, культурні проєкти у Польщі, але це може бути вже запізно. Я кажу про нас, «закерзонців», бо нові мігранти, звійно, певно будуть з цього користатися для підтримки своїх контактів з Батьківщиною.

Завершуючи, скажу, що я завжди любив дивитися передачі святкування Дня Незалежності з Києва. В 2020-му вони мене, щоправда, не захопили, але маю надію, що цього року все буде на відповідному рівні. ■

**Іван СІРНИК,  
голова Щецінського відділу ОУП**

Проголошення Україною незалежності постає у моїй пам'яті через призму попередніх подій, хоча б через участь у Фестивалі української культури в Сопоті в 1989 році. Там відчувався вже дух свободи. До сьогодні перед моїми очима майорять десятки чи сотні синьо-жовтих прапорів. Навіть зараз, коли про це кажу, відчуваю на шкірі мурашки. Ми мріяли про незалежну Україну, однак, мабуть, не до кінця усвідомлювали, що є свідками зламних подій.

Важливо, що Україна втримала свою державність, що вийшла на міжнародний рівень, що вміє боротися за свої права. Однак цього всього недостатньо. Важливо, що наші діти гордяться тим, що вони українці, що ніхто не встидається своєї національності, однак цього теж мало. Для мене чи не найбільшим досягненням України за роки незалежності є надання автокефалії православній церкві та надання томосу — тут неймовірна роль колишнього президента Петра Порошенка.

Сьогодні відзначення 30-ї річниці незалежності проходить у тіні війни з Росією. Це не єдина трагічна сторінка в історії незалежності України. Вистачить згадати конфлікт у Керченській протоці в 2018 році, коли Росія шляхом захоплення російськими службами українських кораблів пробувала дестабілізувати українську державу. Нині Україна вже восьмий рік воює з Росією, що відбивається також на економічній ситуації. У зв'язку з цим багато українців виїхало з країни у пошуку кращої долі: тільки у Польщі проживає біля півтора мільйона українців. Я переконаний, що більшість українців вірить у те, що Україна буде ще сильною та справді незалежною.

Беручи до уваги велику групу українців, які нині проживають у Польщі, ми повинні пам'ятати, що їхня перспектива не завжди сходиться з перспективою української меншини в Польщі. Слід пам'ятати, що мігранти виїхали з Батьківщини насамперед з огляду на економічний чинник, а не політичний чи

мовний, і дуже часто, поселяючись у Польщі, полонізуються. Наша громада насамперед сконцентрована на тому, аби зберегти українську ідентичність і щоби передавати її наступним поколінням, попри те, що асиміляційний процес теж йде. Ми повинні дбати про те, аби українська меншина була міцною. Тому ми не повинні захоплюватися тим, що тут живе вже півтора мільйона громадян України, серед яких наша громада може загубитися, а насамперед повинні дбати про те, аби це українська меншина була тією, яка надає меншинний тон у країні, а тим самим була міцною.

Сьогодні я насамперед горджуся тим, що в Україні існують справжні лицарі, які вміють захищати не лише себе, але, перш за все, нашу Батьківщину. Нині мені не соромно за українську армію. Тому як українська громада у Польщі надалі будемо підтримувати наших воїнів та тих, які потерпіли внаслідок війни не лише матеріально, але також морально. Мені важко навіть про це говорити, оскільки багато з тих, кому ми допомагали, сьогодні вже не живе... Ми будемо допомагати молоді, яка вміє вже відстоювати свої права, бо це ж наше майбутнє. ■

**Роман ЛЮБИНЕЦЬКИЙ,  
голова краківського гуртка ОУП  
у 1998-2013 роках**

Ми тоді сліdkували за всіма повідомленнями з України. Напевно, буду пам'ятати про це до кінця життя. В той час і у Польщі відбувалося багато цікавих речей. Але все ж наша увага була на Сході, бо про незалежну Україну ми мріяли все життя. Ми отримували інформацію не тільки з преси чи інших медіа, а мали теж додаткові новини «з перших уст», бо тоді в Києві була пані доктор Божена Томак. В серпні 1991 року вона брала участь у мітингах, була перед Верховною Радою, коли проголосили незалежність України. І вона нам в Краків переказувала все, що відбувалося. Все про те, як то переживали вона, її товариші з Києва (вона там мала також і наукові контакти).

Чи проголошення незалежності України стало для нас несподіванкою? І так, і ні. Та система гнила, іржавіла. Усі відчували: рік чи два і вона мала впасти. У 89-му на Фестивалі української культури ми вже співали Гімн України. Але проголошення у серпні незалежності стало великою подією для нас. Може, це теж надихнуло на розвиток діяльності та демократичні зміни і в середовищі українців у Польщі. Незадовго було прийнято рішення про те, що Українське суспільно-культурне товариство має закінчити свою діяльність, а натомість повстало Об'єднання українців у Польщі.

У Кракові завжди була велика українська громада. Як тільки Україна стала суб'єктом міжнародного права, ми одразу захотіли мати консульське представництво України тут. Ми старалися, щоб створити у Кракові консульство, писали листа від УСКТ до Міністерства закордонних справ, в якому рекомендували колишнього радянського дипломата, українця Петра Сардачука як відповідну людину, яка б репрезентувала Україну. І його пізніше дійсно

призначили послом у Варшаві, в певній мірі теж дякуючи нашій підтримці.

Суб'єктність України дала всім нам фундамент, відчуття, що ми є представниками народу, який має державу. Це дуже важливо.

Більшість поляків з великим зацікавленням і позитивно прийняли повстання незалежної України. Референдум був 1 грудня, а вже 2 грудня Міністерство закордонних справ вислало ноту, що визнає державу Україна. То був мудрий крок польських політиків, доказ того, що поляки розуміють, яке значення для Польщі має незалежна Україна. В якомусь сенсі такі люди, як пан Гедройць, чи пан Куронь, чи пан Міхнік своєю діяльністю, тим, що творили і писали, наголошували, що Польща на Сході межує не тільки з Росією, але Україною, Білоруссю, Литвою, вплинули на громадську думку більшості польського суспільства на той час. ■

Зібрали Анна ВІННИЦЬКА,  
Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА,  
Світлана ЛАГУЗ, Павло ЛОЗА



**Евеліна ГРАБАН,**  
мовознавчиня, соціологиня,  
керівниця Відділу міжнародних  
програм і проєктів в мерії Любліна

## За що я люблю Україну?

Україна присутня в моєму житті з дитинства. По-перше, я познайомилась з нею заочно, через візити дядьків — переселенців до околиць Львова та Одеси. Їхні приїзди завжди були великою радістю, особливо для нас, дітей. Вони привозили нам подарунки, які у 1980-х роках були великою коштовністю, адже наші магазини на той час були порожніми. До сьогодні існують барвисті гірлянди та прикраси для ялинки, привезені з України, і мої перші ковзани — «Мрії». Тоді я також асоціювала Україну з прекрасними піснями. Я не знаю, звідки в нашій хаті з'явилися українські касети, але пам'ятаю, як ми з пристрасстю слухали групу «Рушничок», а потім «Тріо Маренічів».

Однак справжнє захоплення Україною з'явилося в дев'яностих роках. І це було не захоплення країною, яку ми не знали, а захоплення українською музикою. Лемківська молодь, зібрана навколо ансамблю пісні й танцю «Лемковина», пристрасно слухала касети, привезені старшими колегами з України. Це були касети гуртів: «Брати Гадюкіни», «Вій», «Воплі Відоплясова», «Плач Єремії». Ми просто

божеволіли від цієї музики. Це були часи, коли Україна відновила свою незалежність, і часи нашої молодості — нам тоді було 15-18 років.

Моя любов до української музики, а потім і до української культури загалом, стала тим поштовхом, який змусив мене почати вивчати українську філологію у Любліні. Друга половина дев'яностих — саме тоді почалися мої справжні, тепер вже не заочні зустрічі з Україною. Спочатку Західна Україна — Луцьк, Львів, Рівне, Тернопіль, Івано-Франківськ, потім Київ, Суми, Одеса, Дніпро та Харків. Під час навчання це були зустрічі та наукове співробітництво, потім я розпочала ділове співробітництво як працівниця мерії Любліна, відповідальна за міжнародні проєкти. Можна сказати, що за ці 30 років незалежності Україна була моєю другою домівкою весь час. Там є мої друзі, моя сім'я, мої куми та мої хресники. Є люди і місця, за якими я сумую. І найбільше мені не вистачає справжнього українського села, річки, людей, які завжди приймали мене з відкритими серцями і ділилися зі мною хлібом. За останні 25 років я більше часу проводила в Україні, ніж у своєму сімейному домі.

За що я люблю Україну? За велику традиційну українську культуру, за пісні, танці, ремесла та народне мистецтво. За що я люблю українців? За скромність, гостинність, патріотизм і відкриті серця. Що мені не подобається в Україні? Попсова музика, «естрадні артисти», помпезні чиновники минулої епохи, яким байдужі люди, і, звичайно, ті, хто ще й досі не вивчив українську мову, хоч і є громадянином України. Щодо останнього, то у мене є свої методи — я вдаю, ніби нічого не розумію російською, що змушує їх докласти певних зусиль і згадати мову, яку вони насправді знають.

Але я люблю Україну такою, якою вона є, і бажаю, щоб Вона наступні 30 років використала для розвитку своєї економіки та економічного і соціального змицнення. Я також тримаю кулаки за Крим та кримських татар. Я сподіваюся, що вони повернуть свою маленьку Батьківщину. ■



**Ігор КСЕНИЧ, доктор (PhD)**  
суспільних наук в області наук  
про політику, ад'юнкт в Інституті  
європейської культури Університету  
ім. Адама Міцкевича в Познані

## Моя дорога до самостійної

Перший реальний контакт з Україною мал єм літом 1995 рока. З групою діти з Польщі, котрих найбільше було з Лігниць, поїхали-зме толди на табір до Старого Самбора. Што мі ся з нього запам'ятало? По-перше, інформації з польських медіа о епідемії холери в південній Україні і страх (безпідставний) з тым зв'язаний. По-друге, страшенна біда. Не міг єм зрозуміти, чом в кіоску можна было купити лем три газети, до того вшиткы чорнобілы, хоц мал єм в кошени мільйоны купонів-карбованців. Як дітина, котра в кіоску «Руху» купувала карты з баскетболістами NBA, не мал єм свідомости, же приїжджає в моменті найбільшій економічній кризи в історії України. Пам'ятам тіж обіды в «Білім домі», значыт в міській раді, и зелений лимонад в шкляных фляшках. И урочысту академію, на котрій голова міста вручал нам книжки на памятку нашого приїзду (свою мам до гнескы на полиці). И ніч на сьватого Івана, палаючы ватры и вінкы на Дністрі. Але што пам'ятам найбільше, то люди, в котрых мы мешкали, їх отвертіст, шчыріст и гостинніст. Мешкали-зме в них лем тыжден, але коли-зме вертали до дому, плакали за нами як за найближчом родиною.

Мій другий контакт з Україною был три roky пізніше. Пані Стефанія Яворницька, яка вчыла українського языка в Зеленой Горі, забрала нас — своїх учнів — на літній табір до Калуша. З того выїзду памятам юж більше. По-перше, плечак полный ідла, бо по попереднім выїзді родиче бояли ся порожніх полицок в skleпах. По-друге, екскурсію до Києва: величезне місто, найбільше, яке єм до того часу відвідал; шум и прудкіст метра; велику желізну бабу (музей II Сьвітової війны). То был час сукцесів кийського Динамо, зато купил єм собі кошельку Андрія Шевченка. А в Калушу опікували ся нами родини, з котрых діти сьпівали і танцювали в місцевых лемківських ансамблях. Нашли ся серед них и Ксениче. В 1998 роци в кіоску можна было купити більше, а в мойй кошени были юж не купоны, а гривні. Здивувало ня інше: купил єм собі газету «Футбол». Статті про українську лігу я прочытал, але нияк не ишло мі зрозуміти тексты о заграничных. Зорентувал єм ся чом так аж по роках: тоты другы тексты были по-росийскы, а того языка на тамтот час я не знал.

Моя третя стріча з Україною то юж студентскы roky. Помаранчева революция викликала в мене зацікавлення українском політыком, котре тягне ся до гнескы. В 2005 роци поїхали-зме з приятелями на місячний тур од Львова без Київ, Запоріжжя, Крим, Одесу, Кам'янець Подільський, Тернопіль, зас до Львова. Не забуду бесіды з хлопом під стайіом в Симферополі. Повіл мі, же Майдан треба было розіхати танками як Тянанмен в 1989 роци. А зачало ся так приємно: підышол до нас, бо думал, же бесідуєме по-ческы. Пригадав собі толди свої млади літа, як служыл в радянській армії в ческых Ізерах. (Вояк оказал ся пророком: в 2014 роци танкы не виїхали што правда на Майдан, были за то в Дебальцевім, Іловайску...)

А потім пришла робота, єдна и друга, котра тіж зв'язана была з Україною. Харків, Донецк, Хмельницький, Івано-Франківськ, и певно ишы купа міст, містечок и сіл, на котры не старчыт ту місця и мойой памяти. Займувал єм ся самоуправом, найперше як практик, тепер як науковец. Зато корыстал єм з каждой можливости, жебы підтримувати реформу українской самоуправы як експерт (ту подяка Міркови Скірці, же ня в такы проєкты ангажувал). Як реформа ся власт, то людям в Україні буде жыти лекше. Лем жебы «еліти» не перешкаждали.

Чом я тото вшытко пишу? Бо што бы нам не повідали, наше коріння є там. Русине пришли в Бешкіды зо сходу. Охрестил нас кийський князь Володимир, а не Болгаре Кирило и Мефодий. Помішали-зме ся з Волохами, але то не робит з нас Румунів. Вохали-зме ся клином медже Поляків и Словаків, и зато наша руска бесіда дуже переняла від сусідів. Але мы не стали ани Поляками, ани Словаками. Мы цілий час были і є Русинами, так як Русинами є Українці, хоц так юж себе не называють. Україна є для мене як наркотик: барз ня до ней тягне, хоц барз часто мам ей дос. Стала ся мі она близка, хоц знам преціж ей правдиве, далеке від ідеалу лице. Дятого жычу їй як найліпше. То зато 24 серпня вывішу на балкони синьожолту фану. ■

## Час пришивдшився до свободи



**Олександр МАСЛЕЙ,**  
член Головної управи Об'єднання лемків,  
колишній голова ОЛ

Все почалося у Гданську в 1980 році та в 1989 році після червневих виборів.

Це був час надії та молитви за Україну. Час пришивдшився до свободи. У Польщі вперше почали виникати організації культури національних меншин. Був створений Лемківський комітет, який

займався поверненням лісів, а на основі його ядра було створене Об'єднання лемків. Ми уважно спостерігали за подіями в Україні, наприклад, за живим ланцюгом Львів — Київ. Також стежили, як розвивався Народний рух України та за З'їздом НРУ в Києві. Опісля відбувся референдум в Україні. І нарешті розпад радянської імперії. Час бою, виведення радянських військ з Чехії, Угорщини, Німеччини і нарешті з Польщі.

Це був час напружених зустрічей з політиками. Була створена сеймова Комісія національних та етнічних меншин. Її виїзні зустрічі були плідними, коли головував Яцек Куронь. Перші зустрічі українських дипломатів та їхня присутність на Фестивалях української культури чи Лемківських ватрах. Спільні проєкти та культурний обмін.

Ми дивились на Україну з надією на підтримку. Зрусифікована Україна обирала нових президентів і пережила чергові революції, Помаранчеву, яка дава-

ла надію. Ющенко переміг, здавалося, що почнуться реформи, і Україна увійде в цей ритм змін. На жаль, він взявся за суперечки з Юлією Тимошенко, а не реформування України. Він програв вибори Януковичу, чия команда крала і повертала знову назад позицію України. Чергова Революція гідності була криваво придушена і потім... Війна.

Війна забута українськими гарантами, потужними державами, і Путін уже говорить, що Москва була хрещена в 988 році. Ми також говорили на сеймових комісіях, і нас ніхто не слухав, тому боротьбу за ліси потрібно починати з самого початку.

Святкувати День Незалежності України, на мою думку, під час війни з Москвою дещо недоречно. Це має бути протест гарантам незалежності України. Демонстрації біля посольств цих країн і нагадування світу про терориста, вбивцю — Путіна. Але я радий кожній річниці незалежності України, це продовження надії на кращу свободу. ■

Записав Павло ЛОЗА

## ГРОМАДА

## Попросив про листок з Володимирської гірки...

**Ейфорія, зворушення, недовіра – так про «свій 1991 рік» говорять українці Вармії та Мазур. Але радість від незалежності коригувала дійсність. Вірять, що Україна помалу, але все-таки йтиме вперед.**

## Така любов до України

Володимир Галак тоді був вчителем української мови. Якраз в цей день метушився у пасіці. Десь по полудні туди підїхало авто. Побачив, що це приятель Антін Старух з дружиною Ольгою. Вийшли і витягують якесь полотенце. То був синьо-жовтий прапор. Ольга почала співати «Ще не вмерла...». Питає: що сталося? Вони кажуть: Україна – вільна і незалежна! Подумав, як то – дозволили, от так пустили? Сам бував у Києві, особисто бачив гніт і русифікацію. Потім приїхали ще одні друзі, почалась гостина, розмови та пісні, серед яких не могло забракнути «Червоної калини». Йому подумалось, що шкода, що до цього дня не дожив тато. Він так мріяв про незалежність, переживав за долю України та її страждання.

Пан Володимир вірив, що Україна стане більш українською, хоча б у плані мови. Сподівався також, що людям буде там житись краще. Нині бачить, що є український народ, але у багатьох випадках бракує патріотизму. І знову пригадується тато. Перед одним із виїздів у Київ питав, що йому привезти. Оскільки тато курил, то подумав про українські цигарки. Може пляшку горілки, хоча тато не пив. Ні, каже. Батько по-



просив, щоб син пішов на Володимирську гірку, там зірвав листок з дерева і привіз йому. «Така була любов у цього покоління до України», – говорить Володимир Галак. Його батько в 1954 році заснував український драматичний гурток. Щоб дістати дозвіл на постановку п'єси, написав листа до Києва. Його передали у Москву і лише звідти прийшов дозвіл. А одразу як їх депортували у 1947 році, тато попросив друга з Канади, щоб той прислав «Кобзаря»: «Ми по ньому вчилися української мови. Я майже половину творів донині пам'ятаю», – відзначає Володимир Галак. Україні він бажає, щоб і далі залишалася незалежною. І щоб до влади приходили справжні патріоти, яким не гроші важливі, а держава. Ну, і врешті нехай відчепиться Москва і поверне загарбані землі.

## «Врешті вами поцікавилися»

Три роки перед 1991 роком Любомира Тхір – нині директорка української школи у Бартошицях, закінчила україністику у Варшавському університеті. Це був дуже важливий період формування її національної свідомості. Хоч вона знала, що є україною, лемкинею, то все-таки україністика відкрила світ рідної літератури, культури та історії.

Крім того, це була зустріч з патріотичними виданнями, тоді не доступними у радянській Україні. Про це дбали геніальні викладачі: професори Степан Козак та Василь Назарук. «Познайомившись з цими творами, ми просто бажали і сильно очікували незалежності України. Ми тоді вже бачили, чим відрізняється демократичний вільний світ від радянського», – підкреслює директорка. Тоді також щоразу сильною ставала потреба бачити Україну «вживу». Вперше поїхали тут з чоловіком Богданом у 1988 році ще перед захистом магістерської роботи. Це вже був час зрушень, мітингів. Пригадується захо-



плення і піднесення людей. Бачили, як Україна врешті прокидається з мороку. Богдан Горинь, з яким познайомились раніше, ввів їх у коло українських дисидентів. Інформація про незалежність стала вже суцільною радістю, піднесенням і приливом енергії до подальшої праці у нещодавно утвореному українському ліцеї в Гурові-Ілавському. «Ми вірили, що ситуація української меншини покращиться, бо матимемо за собою сильну українську державу», – говорить Любомира Тхір. Як вчителька української мови зразу подумала також про те, що вперше зможе без перешкод відвезти дітей в Україну. І привезти багато книжок, вже об'єктивних. Інституційну підтримку України помітно далось відчуті у 2007 році коли вона стала директоркою української школи в Бартошицях. Тодішній бургомістр не дуже їх підтримував. Тому працю почала зі спроб наладити відносини. Запросила до школи тодішнього посла України Олександра Моцика. Серед офіційних гостей був також бургомістр. І тоді він сказав: «Ну, врешті хтось з України вами зацікавився». Ці слова, хоч мають негативне забарвлення, показують, що місцева влада не хотіла бути єдиною, хто має обов'язки перед тутешніми українцями. Важливу роль зв'язку з Україною виконують також вчителі, зокрема, коли йдеться про навчальні поїздки або (вже тепер) тренінги онлайн. Любомира Тхір говорить, що з нагоди річниці незалежності хочеться, щоб в Україні влада приймала такі рішення, які робитимуть державу все більше українською, бо це буде й підтримка для нас, на чужині. Хотілося б також, щоб частина мігрантів, які потрапляють до Польщі, більш шанобливо ставились до своєї держави. Працюючи перекладачкою, доволі часто пані Любомира зустрічає таких, які одразу хочуть покинути все українське. А на її думку, навіть якщо людині було там дуже погано, то все-таки цій державі вона чимось завдячує, і тому критика повинна мати певні рамки.

## Мова замість автомату

Ярослава Хруник, журналістка української програми на «Радіо Ольштин», відзначає, що з часом ставало звичним,

що Україна є незалежною, рівною серед рівних. Однак день проголошення незалежності для громади назавжди залишився великим святом. Люди в певний момент почали також розуміти, що ця Україна – не така, якою хотіли її бачити. «Кожен носив у своєму серці її ідеалізований образ», – стверджує Ярослава Хруник. Вона пригадує 2001 рік, тобто 10-ту річницю незалежності. Тоді вдалося поговорити з Левком Лук'яненком, співавтором Акту незалежності. Він сказав, що від 24 серпня 1991 року патріоти були щасливі, пишалися тризубом та синьо-жовтим прапором, за які вже ніхто не піде до в'язниці. Це були романтики і ідеалісти. А комуністи були прагматиками – патріотів повисили на дипломатичні пости, а самі «прибрали» все народне майно. Якось ті слова пані Ярославі часто пригадуються при річницях незалежності. Вона переконана, що мінусом, напевно, було й те, що не відразу Україна пішла в західному напрямку. Вважає, що, якою сильною і послідовною була русифікація, такою ж сильною повинна була бути дерусифікація. Йдеться про те, що якщо хтось живе в Україні то обов'язково має знати українську мову, і вона має бути у повсякденному вжитку в державних установах. Вдома чи на



вулиці нехай кожен собі говорить так, як хоче. В Україні частина суспільства надалі задумується над співпрацею з Росією. Ярослава Хруник переконана, що якщо Росії показати добру волю то вона завжди сприйме це за слабкість і глупоту. Використає це, а не піде на компроміс. Вона визнає тільки силу. «А силою України є саме національна свідомість і мова та культура. Легше вивчити мову, ніж потім на передовій носити автомат», – говорить журналістка. Україні вона бажає, щоб була українською. Щоб вона дійсно була «ненькою» для всіх тих, хто її любить і відчуває себе українцем. На першому місці серед побажань, звичайно, – мир.

## Вони зі своїм досвідом стануть в нагоді у своїй державі

Мирон Сич, нині віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства, підкреслює, що очікування незалежності тривало стільки років, що багато людей перестало в це вірити. Однак цей день врешті прийшов, стаючи великим святом українців в Україні, але також у Польщі, США чи Канаді. Йому пощастило бувати в Україні на початку дев'яностих. Пізніше як директор українського ліцею в Гурові-Ілавському, представник Маршалківського управління чи депутат Сейму був учасником важливіших подій, зокрема, Помаранчевої революції та Євромайдану. Пам'ятає й участь у першому фестивалі «Червона Рута» у Чернівцях в 1989 році,

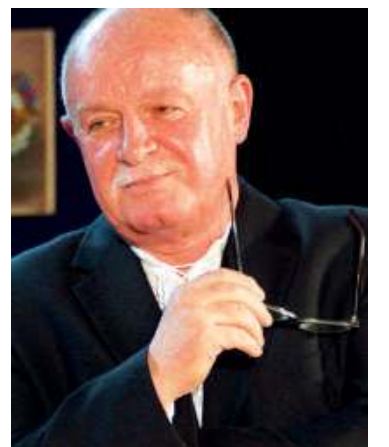
де з друзями виступали зі своїм кабаре. «Там ми побачили стільки енергії і зрозуміли, що немає такої сили, яка зупинить українців на шляху до незалежності», – говорить Мирон Сич. Особливою цінністю демократичних перетво-



рень, на його думку, була співпраця між польськими та українськими самоврядуваннями та зростання їхнього значення. Перехід повноважень на нижчі рівні влади важливий, бо дає людям відчуття справжньої відповідальності за свою місцеву спільноту та територію. Радіє також тим, що у Вармінсько-Мазурському воєводстві практично немає самоврядувань, які б не мали партнерів в Україні. «Я переконаний, що за її краще майбутнє відповідатимуть молоді люди, які нині здобувають освіту та досвід на заході Європи, в тому числі у Польщі. Сам маю таких працівників у Маршалківському управлінні. Вони мають по два факультети – з Польщі та України. Це здібні та відкриті люди. Частина з них залишиться тут, але частина, вірю, що буде вертатися додому. Вони зі своїм досвідом напевно прийдуться українській державі», – відзначає Мирон Сич. Він вірить також, що Польща повернеться до відносин в душі ідеї, що без вільної України немає вільної Польщі. На його думку, можна також сказати, що немає сильної Польщі без сильної України і навпаки. Потрібна також більша активність України у підтримці закордонного українства: «Хоча б в такому розмірі, як це робить Польща стосовно своєї „полонії“ у світі. А головний виклик – це асиміляція, яка була завжди, але в останні роки особливо прискорюється». Мирон Сич дуже би хотів, щоб Україна була сильною і багатою державою. Тому бажає їй повноцінної незалежності, закінчення війни, а усім українцям – здоров'я і мудрості.

## Трохи збайдужіли

«У 1991 році, коли відбувалося референдум і Леонід Крачук оголошував



результати, я був у Києві. Пам'ятаю неповторну атмосферу і факт, що мало хто сподівався аж такого позитивного результату. За незалежність у більшості проголосував навіть Крим», – згадує Степан Мігус, голова Ольштинського відділу Об'єднання українців у Польщі. Тепер – про наш час.

## 30-ЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ



Випускники курсу активістів і активісток, який пройшов у Народному домі в Перемишлі у серпні цього року  
Фото надав Народний дім, автор – Адам Яремко

## Однолітки незалежності

Певні речі, які належать минулому, може тільки уявляти. Наприклад, таке. Літо. Дівчинці майже рік, вона ще не вміє ходити, ще не бігає на подвір'ї або по лісі, під сонами. Певно, спить спокійно у дитячому ліжечку або повзає під ногами у матері, на кухні. Мама, може, смажить варення з полуниць, перетирає помідори, квасить огірки або смажить цибулю до вареників. Раптом дід дівчинки (попри свої 70 весь час стрункий і поставний) входить зі сльозами на очах на кухню і повним емоцій голосом кричить: «Галю! Буде Україна!».

Ні, це не я плачу. Це цибуля.

(На Фестивалі української культури у Сопоті '89, звідки повернувся згаданий дід, а також тато дівчинки і бабуся, того року було інакше, ніж завжди. Було море синьо-жовтих прапорів, був гімн «Ще не вмерла Україна» (тоді звучала ця версія гімну, — *ред.*). Ті, хто були тоді серед публіки, дивилися одне на одного і не знали, чого очікувати. Вірити чи ні. Радіти чи чекати).

## Теорія поколінь

Мой старші дитині 7 років. Гриць надзвичайно товариський, у нього безліч друзів. Він знає багато назв родів морських тварин і різних динозаврів, вміє їздити на велосипеді, його захоплюють усі технічні прилади. Сам про себе думає, що знає вже майже все, проте насправді не вміє ще дуже багато. Наприклад, добре читати (при

чому обожаю слухати казки, в яких обов'язково має бути щасливе закінчення). Гриць нетерпеливий, все хоче і одразу, сердиться, коли не отримує очікуваного. Намагається завжди боротися за своє і важко йому зрозуміти, що попри всі його «великі проблеми», земля крутиться довкола сонця, не довкола Гриця.

Завжди, коли хтось питає про початок війни в Україні, згадую рік народження Гриця. Він — одноліток початку формування «нової української незалежності». Мабуть тому, що маю вдома наочний приклад, мої очікування від зрілості рішень української держави більш-менш такі, як від поміркованості мого, звісно, розумного, але все-таки лише семирічного синочка.

Чи долю народу можна зіставляти з особистим досвідом людей, які цей народ творять? Чи варто шукати поколіннєвих паралелей і подібностей у долі людей та історії їхньої держави? Та зрештою — чи доречно аналізувати сьогодишню незалежну Україну через призму молодих зрілих українців, однолітків її незалежності? На думку двох видатних американських соціологів Ніла Гоува та Вільяма Штрауса, — так. Вони обоє — автори широко відомої у сфері гуманітарних і суспільних наук «Теорії поколінь», яка говорить, що історія держави — це переплетений між собою набір біографій різних поколінь людей, які цю державу творять. Теорія виникає з того, що кожне окреме по-

коління формує час та обставини, в якому воно народилося, виросло та ставало дорослим. А ще така цікавинка: «Теорія поколінь» Гоува-Штрауса була проголошена в США у 1991 році, саме тоді, коли десь на другому кінці світу Україна отримала свою довгоочікувану, хоч не дуже сподівану незалежність. Звісно, Гоув і Штраус, напевно, не знали навіть де і навіщо шукати на карті таку державу як Україна. Роздуми, зібрані у книзі «Покоління» (анг. Generations), базувалися на історії різних поколінь, які формували суспільство США з кінця XVI ст. і дотепер. Утім скоро виявилося, що завдяки спільним глобальним процесам, теорія також дуже підходить для інших країн та народів, зокрема, в Європі.

## Красиві 30-літні

Засідаю до цього тексту вперше у вітальні родинної хати, де роками майже нічого не змінювалося. З правого боку з-за папороті дивиться на мене вишительний мамою вусатий Тарас Григорович. Поруч, біля вікна, з якого видно старі черешні, висить ідилічна картина церкви у Новому Люблинці. З Тучна, що у Західнопоморському воєводстві, до Дорогуська — найближчого кордону з Україною — 718 кілометрів. Проте на рівні символів це — мала Україна. Є навіть золотий тризуб на синьо-жовтому тлі, щоправда у формі пластмасового годинника, але і в нього своя, особлива історія. Як у всього, що тут, вдома.

Належу до покоління умовних однолітків незалежності, які виростили поза Україною, але з глибокою свідомістю того, що вона «є фактом». Українська держава була від початку нашої пам'яті основною, фізичною точкою віднесення для духовної ідентичності. Нашому поколінню не належить досвід життя у зоні впливу Радянського Союзу, цей період — просто один з розділів у підручнику історії. Ми не пам'ятаємо не-незалежної України. Про перестройку, польську «Солідарність», відокремлення Прибалтики, путч у Москві, ізоляцію Горбачова в Криму... та навіть про «Революцію на граніті» дізнаємося з книжок або чийось спогадів. Серпи, молоти, червоні прапори, першотравневі походи — не могли зберегтися у фотографіях нашої пам'яті, вони для нас — лише музейні експонати, одні з багатьох артефактів історії. Незалежність це для нас — щось природне, аксіома. Лише в процесі пізнання науки життя дізнаємося, що можна її втратити.

Покоління сьогодишніх 30-літніх це генерація людей, народжених на зламі двох важливих для історії Східної Європи десятиліть. Вони виростили разом зі стихією трансформації, хоч безпосередньо з нею взаємодіяли їхні батьки. Ті в той час дивилися кольорові телевізори (в деякого привезені ще з радянської України), жували жуйки «Дональд Дак» і трохи насміхалися з дідів і бабусь, що з ностальгією їздили на погнутих уже велосипедах «Україна». Без жодних перешкод починали слухати американську поп-музику на касетах, а потім (дуже скоро) на дисках CD. Носили джинси і кольорові майки, куплені на щотижневих базарах, на яких, до речі, можна було зустріти багатьох українців, які торгували «рожевим» золотом. Ми підросли і дорослішали разом із характерним потріскуванням модернів, щойно підключених до всесвітньої віртуальної мережі, в якій довелося нам «оселитися». Це наш спільний простір, без обмежень і кордонів.

## Всенародне віче

У Перемишлі в тих, у кого антени були направлені на Львів, 24 серпня 1991 року до обіду пили шампанське. Аня з Тшеб'ятова згадує, що в них у церкві відбулася з цієї нагоди літургія. Мій тато — Михайло — був в той час на заробітках, в Канаді. Пригадує, що в Торонто відбулася величезна маніфестація. Йшов він там разом з двоюрідним братом Василем. Звідкись взяли прапори, Василь плавав, у тата теж текли сльози. Ярко згадує поїздку в Україну з друзями, десь два роки після проголошення незалежності. Батьки дали їм по 5 доларів, що дозволило їм відчути себе багатіями. Був це, мабуть, час перед введенням гривні, коли гуляли ще карбованці, а інфляція становила 10256%. Це добре пояснює, чому вуйко Володя — стоматолог, який з тіткою Галею приїжджав до нас до Тучна з Яблунева лікувати польські зуби, все перераховував на долари.

Звісно, у громадському розумінні так, як і попередні покоління українців у Польщі, ми виховувалися на шевчківських концертах та роковинах акції «Вісла», проте вони вже не були заборонені, ані навіть цензуровані. Ця свобода і радість спричинила великий спалах національного пафосу в культурних подіях української діаспори, зокрема



На Фестивалі української культури у Сопоті, 1989 рік. Фото – Богдан Тхір

у Польщі. Суцільна синьо-жовтість, можливість співати вголос стрілецьких чи партизанських пісень, прилюдно вдягати вишиванку та з піднесеною головою брати участь у патріотичних процесіях — були спільним досвідом українців у Польщі від Тшеб'ятова до Перемишля. Це мало сильний, формуючий характер. Мені самій довго здавалося, що Україна в 1991 році справді виборола собі незалежність. Цей міф впав лише після прочитання книги «Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу» Сергія Плохія — видатного історика з українським походженням з Гарвардського університету. Я усвідомила, що українська незалежність тоді, на початку 90-х ХХ століття, — це все-таки більше успішний результат геополітичної лотереї, ніж боротьби наших дідів у лісах 1945 року (хоча безперечно, не можна применшувати їхнього символічного впливу на формування української нації в цілому). Однак впевнена теж, що не могло того діда і його друзів-політв'язнів не втішити проголошення незалежності. Мусіла кріпити їх думка, що вони остаточно — не ті, що програли. Дуля, вороги, нам теж врешті пощастило!

### Міленіали і революції

Як діти, які виростили у 90-х у Польщі, ми почали їздити на екскурсії в незалежну Україну, і вона нам не дуже сподобалась. Вона була страшенним розчаруванням. З першої поїздки у Закарпаття з групою ровесників з танцювального ансамблю привезли ми всі рівно по одній українській воші. Наші батьки переказували одні одним рецепти, як з ними скоро впоратись. Цей виїзд показав нам Україну непривітну, чужу, занедбану. Ми її не розуміли, не розуміли теж місцевих однолітків — фізично інших, засмаглих, балакучих, вони говорили незрозумілою сумішшю чужих для нас мов. Ця незрозуміла Україна весь час в нас сидить і бореться з тією міфічною батьківщиною вишневих садків.

Міленіали (покоління «ігрек» або я-покоління) тобто люди, які народилися між 1984 та 1996 роком, як каже теорія, відкладають рішення на потім, вони — вічні діти. Серед них, на відміну від старших, відбувається відхід від одноособового лідерства і переважає командне думання, орієнтація на спільний інтерес. На громадській роботі вони ідейні і працьовиті, але тільки тоді, коли активність приносить їм приємність і задоволення. На роботі, коротко кажучи, не люблять перепрацьовуватись. Вільний час, сімейне вогнище для них важливіші за успіх на роботі чи матеріальне багатство. Ігреки люблять про себе думати, що вони виняткові, ділитися своїми поглядами та творчістю. Для них свобода, незалежність — це природний стан, але не завжди вони готові за нього боротись. Звісно, зате люблять нові технології, постійний зв'язок та розвиток у кожному значенні цього слова.

Для цього покоління стабільності не існує. Вони виховувались в час сильних економічних перемін, на яких багато з їхніх батьків «попило» (не віднайшлися в умовах капіталізму і нових реаліях, — *ред.*). У контексті українських подій — за їхнього відносно недовгого ще життя відбулися два великі революційні спалахи, під час яких сильно демонструвалася національна ідея та після яких скоро прихотила чергова криза.

Це зухвале і відкрите покоління дозрівало в ритмі нової хвилі розвитку українського року, музики «Гайдамаків», «Тартака» та «Океану Ельзи», яку навіть у Польщі могли зустрічати на численних концертах та Ярмарках. Серед активних у громаді українців з цього покоління — чимало випускників українських шкіл, зокрема ліцею у Білому Борі чи Гурові та нововідкритої у 1991 році перемиської «шашкевичівки». Утім, багато з них у певній мірі відчуло своєрідне «перенасичення» тиском обов'язку за всяку ціну утримувати свою національну ідентичність. Багато моїх друзів відчуває сильну алергію на слова «треба», а «бути або не бути» в українському середовищі хоче сприймати як добровільний вибір, не повинність. Багато людей «з ґрунтованим почуттям українства» (активно виховуваним, нав'язаним — *ред.*) відходить також від громади. Ці продумані свідомі рішення зумовлені економічними, соціальними мотивами або просто відкритістю до світу.

### Це не я плачу, це цибуля

Потяг, сучасна електричка, гібридна. Десь вже близько Щєціна сідає жінка, одна з тих, що одразу знаєш, що українка. Вона акуратна в усьому, як мої тітки, що приїжджали в середині 90-х торгувати «рожевим» золотом на польських базарах. На ній була чистенька біла майка, в неї легко підкручене каштанове волосся, гарна шкіра, нафарбовані темно-рожевою помадою губи. Як доказ того, що я вже й так знаю, кличе свою подругу словами: «Света! Тут є місце».

Вони зі Светою вместилися біля мене, одна поруч, друга — напроти. Їм не хотілося балакати, можливо, не хотіли, щоб ми почули їхній сильний суржик. Трохи дивилися у вікно, трохи — в екрани своїх смартфонів. За вікном пропливали звичайні поморські краєвиди: ліси, ліси, ліси і трохи поля.

— Зелений, ще молодий, в рівних рядочках, — промовила раптом Света.

— Це лук? — захотіла уточнити «акуратна».

— Да, лук, — підтвердила Света. — В нас вдома вже весь сухий, напевно.

Замовкла. Я дивилася через вікно, на поля цибулі, нічого не розуміючи. Света з подругою в цей час мали б зустрітись поглядом.

— Я не хотіла. Це сама ностальгія така найшла.

— Мала тобі казати. Не ностальгуй.

Лук. Цибуля. Від неї печуть очі. Навіть коли ти далеко від дому.

Від 30-літньої незалежної України не очікую більшого ніж те, чого очікую від себе. Стараюся любити Україну попри всі її негаразди, розуміти, звідки беруться міжукраїнські непорозуміння і упередження. Тим більше, що «Україна» щоразу чистіше приїжджає до мене, відчуваю, що з нею корисно порозумітись. У свою чергу, з превеликою гордістю за своє покоління спостерігаю, скільки моїх однолітків Україну розвиває, творить абсолютно круті речі — починаючи з літератури, через музику, громадську і освітню діяльність. Ютубери, реperi, блогери і влогери, мандрівники, композитори і активісти — вони кожною новою ініціативою захоплюють і дивують. Доказують, що і в Україні життя після тридцятики лише починається. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА



Володимирська гірка, Київ

Фото з Вікіпедії

### Продовження з 9 сторінки

Нещодавно почув про результати опитування щодо Росії. Згідно нього, 41% українців, так як і Володимир Путін, вважають росіян та українців одним народом. «Це трагедія, я не можу в це повірити. На восьмому році війни, після стількох жертв ще є люди, які хочуть дружити з Росією. Невже в них після століть поневолення надалі залишається синдром рабства?» — задумується голова Ольштинського відділу Об'єднання. Він зауважує також, що після проголошення незалежності багато українців у Польщі, у тому числі на Вармії та Мазурах, повірили, що відтепер все буде добре. Доводилось дещо охолоджувати ті настрої, бо відомо, що такі процеси вимагають довгих років праці. Крім того, Україна лише почала виходити з системи, де не людина була основною цінністю, а комуністичні ідеї. «Мені здається, що десь так з відходом з посту президента Віктора Ющенка у нашій громаді почала виростати зневіра у те, що в Україні вдасться збудувати повноцінну, багату і демократичну державу, в якій шанують людей», — підкреслює Степан Мігус. На його думку, варто також зауважити, що українцям у Польщі не надто важливо те, щоб Україна якось особливо підтримувала їх фінансово. Важливо, щоб вона, наприклад, зверталася і співпрацювала з ними як зі своїми «амбасадорами у Польщі». Очевидно, це включає й той фактор, що ряд місцевих культурних заходів не мислими без артистів з України. Треба також, щоб офіційний Київ допомагав у поїздках дітей. Щоб Україна була для них чимось реальним.

Ювілейна рефлексія і така, що українці у Польщі трохи збайдужіли. «Наші батьки та прадіди багатими не були, а й часто не мали освіти. Але знали, що дітям треба передати рідні мову та традицію. Посилали дітей до пунктів навчання української мови та українських шкіл. Інколи на відстань 600–700 км», — відзначає голова Ольштинського відділу ОУП. І зауважує, що тепер на Вармії та Мазурах є свої школи з гарними умовами, але якось важко набрати охочих. Йому б хотілося, щоб українці врешті зрозуміли, що ніхто чужий дбати про їхні справи не буде. Добре було б також, щоб Захід не зосереджувався на грошах і «доцінював» те, що Україна зупиняє російську агресію.

### «Повзе вперед»

Володимир Денека — львів'янин, який багато років живе у Польщі і керує ансамблем «Черемош» з Венгожева. Пам'ятає, що увесь Львів тоді вийшов у центр міста. Так завжди було при

великих подіях. Ейфорія, люди кричали: «Слава Україні, Героям Слава!» — гасло, яке до цього говорили тільки пошепки. Вони співали патріотичні та партизанські пісні, народ обіймався, цілувався. Радість промінялась з кожного. Потім пан Володимир поїхав до батька, який сказав: «Сину, я сьогодні на церкві вивісив синьо-жовтий прапор. Я дожив до своєї держави і тепер можу вмирати». Це такі почуття, що й нині важко про них говорити. «Це показує, яка це була подія для



патріотично налаштованих людей. Ті прапори, попри заборону, люди мали. Сховані, закопані, і вони в один момент всюди з'явилися. Я шасливий, що я цей момент прожив», — відзначає Володимир Денека. За його словами, серед більших невдач — це те, що не вдалося «дотягнути до українства» на сході держави. Проте донині йому найбільш рідним залишається Львів, який регулярно відвідує. Бачить, що він за роки незалежності змінився до невпізнанності, став Меккою Західної Європи. Нещодавно Володимир Денека помітив, що місто відвідує багато арабів та євреїв. Тому місцеві працівники торгівлі та гастрономії мусять вивчати обов'язково підтягувати англійську. З польською не проблема, бо її знають майже всі: «Це дуже добре, бо відбувається не тільки економічний розвиток. Людина чим більше знає мов, тим розумнішою стає і шанує інші нації. Я б сказав, що наша незалежна Україна повзе, як черепаха. Головне, що не дозад, а вперед», — говорить керівник «Черемоша». Він не знає, чи за його життя буде ідеальною Україна, але вірить, що з шляху розвитку вона вже не заверне. Бажає, щоб зовнішній кордон Європейського Союзу був за східним кордоном України. ■

Григорій СПОДАРИК



## 30-ліття Незалежності України у Варшаві

СВЯТКУЙМО РАЗОМ ЧУДОВИЙ ЮВІЛЕЙ!

Запрошуємо на урочисте відзначення 30-ліття Незалежності України

29 серпня 2021 року о 15.00.

Центр мистецтва Форт Сокольницького у парку ім. Стефана Жеромського  
(Plac Wilsona), Жолібож.

► Концерти: Український чоловічий хор «Журавлі», Леся & Том Горн, Сестри Галя і Леся Тельнюк ► Дискусія «Україна та її суспільство – три десятиліття незалежності» за участю: Олі Гнатюк, Богдана Борусевича та Йосифа Зісельса. Веде дискусію Адам Бальцер ► Фотовиставка «30-ліття Незалежності» ► Огляд фільмів ► Майстер-класи для дітей ► Танці у ритмах найкращої музики

Патронат над подією взяли мер Варшави Рафал Тшасковський і надзвичайний та повноважний посол України у Польщі Андрій Дешиця.

Дофінансовано з дотації міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Буде урочисто і весело! Заходьте і не пошкодуйте!

Об'єднання українців у Польщі, Столичне місто Варшава, Управління дільниці (району) Жолібож, Освітній фонд Яцека Куроня, Фонд «Наш вибір»

## КРОСВОРД

«Ще не вмерла України ні слава, ні воля!»

### Горизонтально:

7. Людина, яка за власним бажанням готова витратити свої сили, час і талант на користь суспільству або конкретній людині, не чекаючи винагороди. В Україні, дякуючи цим людям, спільно з українською армією, ворог на Сході країни був зупинений.

8. Український композитор (1906-1995), диригент, музично-громадський діяч, керівник хору української католицької церкви св. Варвари у Відні, педагог. Професор.

9. «Мужні...! Я молюся за вас! Словом своїм, я цілую вам руки», – із вірша Надії Дички «Лист бійцям, що в зоні АТО».

11. Український науковець (1918-2020) у галузі зварювальних процесів, металургії і технології металів, доктор технічних наук, президент НАН України (1962-2020), перший нагороджений відзнакою «Герой України».

14. Відомий український композитор (1938-2020) і музикознавець, Герой України, народний артист України, лауреат премії ім. Тараса Шевченка.

17. Рід рослин родини пижмівкових. Одвічний символ України.

18. «Якби ти знав, як багато важить...» – вірш Івана Франка.

19. Український політичний, державний і військовий діяч, генеральний писар (1702-1709), гетьман Війська Запорозького у вигнанні (1710-1742), поет, публіцист. Автор першої Конституції України.

21. Шукач істини, мислитель. З найвідоміших в Україні це: Володимир Мономах, Юрій Дрогобич, Петро Могила, Феофан Прокопович, Григорій Кониський, Григорій Сковорода, Орест Новицький, Тарас Шевченко, Микола Костомаров, Іван Франко та інші.

24. «Залишенець. ...Ворон» – роман Василя Шкляра.

25. Український літак, який є найбільшим серійним вантажним літаком у світі, а до появи Ан-225 «Мрія» був найбільшим літаком.

29. «...для Оксаночки» – пісня Володимира Івасюка.

31. «...укупочці, зросли...» – вірш Тараса Шевченка.

32. Український лютнеподібний струнний щипковий музичний інструмент.

### Вертикально:

1. Етнографічна група українців та білорусів, яка розташована в районі українсько-білоруського міжетнічного порубіжжя Полісся і містить у собі риси як української, так і частково білоруської культури.

2. «Той рух до сонця не спинити, бо зветься ... те Тарас», – із пісні «Шлях до Тараса» на слова Юрія Рибчинського, музика Олександра Осадного.

3. Старовинний пересувний український ляльковий театр, де ставили релігійні й світські (переважно жартівливі та іронічні) п'єси.

4. «... Майдану» – пісня на слова Богдана Пісного, музика Павла Дворського.

5. Система дрібних мілководних заток на західному березі Азовського моря між Херсонською областю та Кримом.

6. Село у Маріупольському районі Донецької області. До початку російсько-української війни на Сході України було популярним курортним селищем.

10. Борець за незалежність України у XX сторіччі, український політик, правозахисник, довголітній політв'язень радянських концтаборів, народний депутат України I, II та IV скликань. Герой України.

12. Український військовик (1924-1950), сотник УПА. Лицар Срібного хреста заслуги УПА.

13. Український актор театру ім. Марії Заньковецької, педагог, народний артист України. Особливу популярність здобув як майстер художнього читання: унікальна пам'ять, тонке відчуття стилю письменника, глибоке проінняття психологію твору. У доробку – понад 40 аудіоальбомів.

15. Село у Золочівському районі Львівської області, в якому діяв монастир сестер-студиток. Мати-ігуменя с. Йосифа з цього монастиря – перша українка, яку визнали «Праведником народів світу» за порятунок єврейських дітей під час Голокосту.

16. Український актор (1937-2017), перший народний артист незалежної України.

20. Український політик (1937-1999), публіцист, літературний критик, діяч руху опору проти зросійщення та національної дискримінації українського народу, політичний в'язень СРСР. Провідник українського національно-демократичного визвольного руху кінця 80-х – 90-х років, Герой України (посмертно).

22. Обласний центр в Україні, «Південна Пальміра».

23. Керівник гайдамацького повстання, відомого під назвою Коліївщина. Народився в с. Івківці на Черкащині (1740-1769).

26. Українська співачка, композиторка, народна артистка України. Активна учасниця поїздок на Схід України з концертами до мобілізованих військових частин у проєкті «Народна філармонія».

27. Військовий і громадський діяч (1901-1974), козак кулеметної ватаги полку Чорних запорожців. Лицар Залізного хреста, Хреста Симона Петлюри і Воєнного хреста УНР.

28. Національна скаутська організація України.

30. Український прикордонник (1965-2014), генерал-майор, Герой України (посмертно). Проходив службу в Афганістані. Під час війни на Донбасі обороняв український кордон в Донецькій та Луганській області як начальник мотоманевреної групи прикордонників.

Склад **Анатолій ЛОЗОВИЙ**

Відповіді:

1. Політв'язень. 2. «...іжмичи». 3. Вертеп. 4. «Алеґорія...». 5. Ци-пен... 6. Шхара. 7. Воєнний. 8. «...іжмичи». 9. «...іжмичи». 10. «...іжмичи». 11. «...іжмичи». 12. «...іжмичи». 13. «...іжмичи». 14. «...іжмичи». 15. «...іжмичи». 16. «...іжмичи». 17. «...іжмичи». 18. «...іжмичи». 19. «...іжмичи». 20. «...іжмичи». 21. «...іжмичи». 22. «...іжмичи». 23. «...іжмичи». 24. «...іжмичи». 25. «...іжмичи». 26. «...іжмичи». 27. «...іжмичи». 28. «...іжмичи». 29. «...іжмичи». 30. «...іжмичи». 31. «...іжмичи». 32. «...іжмичи».

Ілюстрація на 1 та 5 сторінках – символіка, розроблена Міністерством культури на інформаційної політики України.



Об'єднання українців у Польщі – Ольштинський відділ, ланка ОУП в Асунах-Молтайнах, Осередок української культури в Асунах, Гмінний осередок культури в Барцянах запрошують на

## XXI НАРОДНІ ГУЛЯННЯ В АСУНАХ,

які відбудуться у п'ятницю, 27 серпня 2021 року в Осередку української культури.

Початок о 17.00.

Заспівають і заграють також до танцю:

- Музичний гурт THE UKRAINIAN FOLK з Гурова-Ілавецького
- Вокально-інструментальна група «ВШИТКО ЗІ ЛЬВОВА» (Україна)
- Вокальний гурт «ЖУРАВКА» з Гурова-Ілавецького.

## Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemysł), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Łesia Korostawycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwanuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2500 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym [www.eprasa.pl/news/nasze-slowo](http://www.eprasa.pl/news/nasze-slowo).

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie

[www.prenumerata.ruch.com.pl](http://www.prenumerata.ruch.com.pl)

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: [prenumerata@ruch.com.pl](mailto:prenumerata@ruch.com.pl)

lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7<sup>00</sup> – 17<sup>00</sup>.